

**STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY MIEJSKIEJ
HAJNÓWKA DO 2033 ROKU**

Opracowanie:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce
przy współpracy Urzędu Miejskiego w Hajnówce
oraz
instytucji i organizacji społecznych z terenu miasta

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
I CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA	7
1. DEMOGRAFIA	10
2. SYTUACJA GOSPODARCZA	14
3. OBSZARY SPOŁECZNE WRAZ Z WNIOSKAMI I PROGNOZAMI ZMIAN	22
II CZĘŚĆ PROGRAMOWA	60
1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	61
2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII- HARMONOGRAM	67
3. ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII	71
ZAKOŃCZENIE	73

WSTĘP

Tworzenie warunków dobrostanu osób, rodzin, grup i społeczności wymaga od samorządu miasta Hajnówka regularnego badania zasobów, potrzeb, problemów i potencjału usługowego.

Na podstawie pozyskanych danych oraz podczas ich analizy, w trybie partycypacji z miejskimi instytucjami i organizacjami można zbudować dokument strategii rozwiązywania problemów społecznych. Wskazywać on powinien tendencje i prognozy zmian społecznych, cele i kierunki działania, które mają służyć poprawie jakości życia mieszkańców miasta Hajnówka, zapewnieniu godziwych warunków życia i usług dzieciom, rodzinom, osobom niepełnosprawnym, starszym, zapobiegać marginalizacji osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z zaleceniami legislacyjnymi, opracowanie i realizacja strategii rozwiązywania problemów społecznych należy do **zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym** (art. 16b. pkt 1 i 2 oraz art. 17.1 pkt 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004). Poprzedni dokument strategii na lata 2013–2021 został przyjęty przez Radę Miasta Hajnówki w dniu 30.12.2013 roku w drodze uchwały Nr XXXII/245/13.

W roku 2022 roku koordynator Strategii - MOPS w Hajnówce, w związku z koniecznością wypracowania nowego dokumentu podjął decyzję o rozpoczęciu prac nad **Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hajnówka do 2033 roku**. Opracowano i przekazano pisma diagnostyczne do organizacji i instytucji, badające potrzeby i zasoby społeczne; dokonano analizy danych i programów zastanych, raportów o stanie gminy, innych dokumentów. W celu określenia tendencji społecznych przeprowadzono ocenę zjawisk na przestrzeni lat 2015-2020, ostatnie wprowadzane dane do strategii zostały określone na dzień **31.12.2021**.

Od czerwca do września 2022 roku spotykał się Zespół ds. Opracowania Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych (zwany dalej „Zespołem”).

Robocza wersja dokumentu została objęta konsultacjami społecznymi i poddana ocenie Komisji Spraw Społecznej Rady Miejskiej w Hajnówce. Zgłoszone uwagi zostały uwzględnione w Strategii. Po uchwaleniu przez Radę Gminy Miejskiej Hajnówka dokument został upowszechniony na stronie www oraz przesłany do wszystkich instytucji i organizacji uczestniczących w procesie prac.

Prace nad Strategią objęły analizę aktów prawnych, które mają istotny wpływ na rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- 1) ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym,
- 2) ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych,
- 3) ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości,
- 4) ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych,
- 5) ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. kodeks postępowania administracyjnego,
- 6) ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,

- 7) ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- 8) ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- 9) ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji,
- 10) ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- 11) ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,
- 12) ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- 13) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- 14) ustawy z dnia 4 kwietnia 2014 r. o ustaleniu i wypłacie zasiłków dla opiekunów,
- 15) ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych,
- 16) ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. o prawie energetycznym,
- 17) ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty,
- 18) uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023,
- 19) ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego,
- 20) ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowywaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- 21) ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- 22) ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym,
- 23) ustawy z dnia 5 grudnia 2014r. o Karcie Dużej Rodziny,
- 24) ustawy z dnia 11 lutego 2016r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- 25) ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym.

Poddano też analizie cele i kierunki działania zapisane w dokumentach programowych na poziomie kraju, województwa oraz powiatu, między innymi:

- Strategii Rozwoju Usług Społecznych do 2035 roku,
- Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju Kraju do 2030,
- Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategii Demograficznej 2040,
- Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu. Aktualizacja 2021-2027 z perspektywą do 2030,
- Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku,
- Zdrowa przyszłość. Ramy strategiczne rozwoju systemu ochrony zdrowia na lata 2021-2027, z perspektywą do 2030 r,
- Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2030,
- Wojewódzkiej Strategii Polityki Społecznej do roku 2030,

- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Hajnowskiego na lata 2016 – 2022,
- Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2016 -2022.

Podczas prac nad dokumentem wykorzystano dane i zapisy: Wieloletniego Programu Rozwoju Miasta Hajnówka na lata 2016-2025, Planu działania na rzecz poprawy dostępności Urzędu Miasta Hajnówka osobom ze szczególnymi potrzebami na lata 2022-2023, gminnych programów społecznych, Lokalnego Programu Rewitalizacji, raportów o stanie Gminy Hajnówka za lata 2019 i 2020, 2021, a także danych z Banku Danych Lokalnych GUS, informacji ze strony www.polskawliczbach/Hajnówka oraz Oceny Zasobów Pomocy Społecznej MOPS w Hajnówce z lat 2015-2021.

Strategia została przygotowana na okres do 2033 roku, składa się z 2 części, wstępu i zakończenia. Przedstawiają one kolejno – diagnozę sytuacji w gminie miejskiej Hajnówka, wnioski, tendencje i prognozy zmian społecznych w rozdziale I oraz misję i cele, harmonogram realizacji, sposoby zarządzania w rozdziale II.

Aktualnie przyjęte i realizowane przez gminę miejską Hajnówka programy społeczne (w tym: profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii, wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy i pomocy ofiarom przemocy, współpracy z organizacjami pozarządowymi) znalazły odniesienie w harmonogramie i sposobie realizacji.

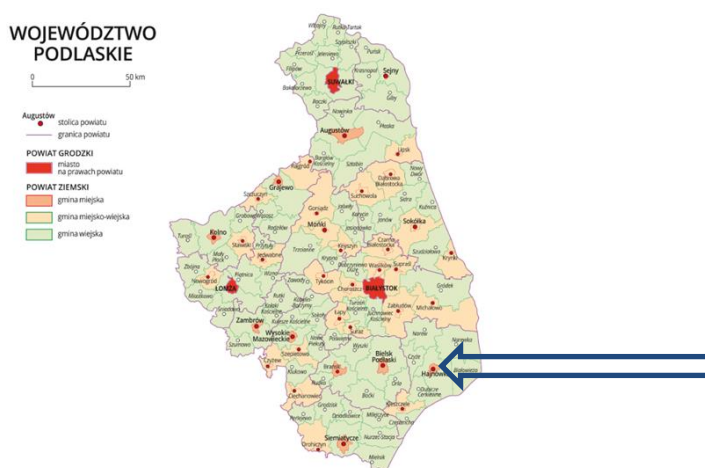
Prezentowana Strategia jest dokumentem nadrzędnym wobec programów z zakresu polityki społecznej gminy miejskiej Hajnówka, a jej zapisy powinny być uwzględniane przy tworzeniu kolejnych dokumentów długookresowych.

I. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

Hajnówka położona jest na Nizinie Bielskiej, w południowo - wschodniej części województwa podlaskiego. Od strony zachodniej graniczy z Puszcą Białowieską, dzięki czemu nazywana jest "Bramą do Puszczy". Bliskość Puszczy nadaje gminie specyficzny mikroklimat i duże walory krajobrazowe.

Miasto pełni funkcję lokalnego ośrodka rozwoju, zapewnia dostęp do usług w zakresie administracji samorządowej i gospodarczej, handlu, oświaty, finansów, zdrowia, komunikacji.

Rysunek 1: Umieszczenie Hajnówki w województwie podlaskim

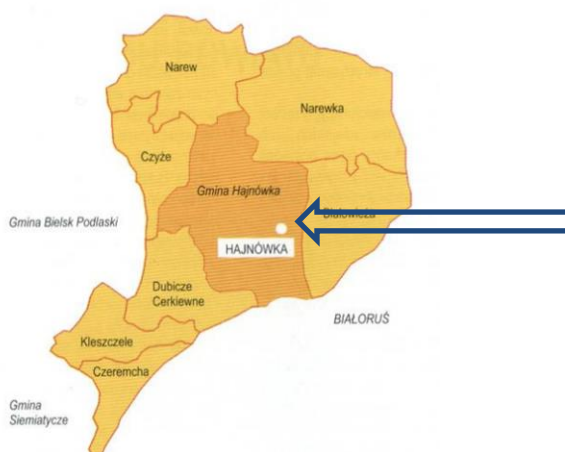

Źródło: www.wrotapodlasia.pl

Miasto jest otoczone przez gminę wiejską Hajnówka, ale stanowi oddzielną jednostkę administracyjną, w której znajduje się siedziba Urzędu Miasta Hajnówka i jej jednostki organizacyjne.

Hajnówka należy do dziewięciu gmin powiatu hajnowskiego, jako jedna z dwóch miejskich (poza Kleszczelami), siedem pozostałych gmin to gminy wiejskie (Białowieża, Czeremcha, Dubicze Cerkiewne, Czyże, Hajnówka, Narew, Narewka).

Rysunek 2: Gmina na tle powiatu hajnowskiego

Źródło: <http://old.gmina-hajnowka.pl/turystyka/mapa.htm>

Miasto według danych na 31.12.2021 roku, zamieszkiwało **19 741 osób**. Miasto jest dużym ośrodkiem mniejszości białoruskiej - swoją przynależność do niej deklaruje ponad 25% mieszkańców.

Hajnówka zajmuje 21,3 km kwadratowych, z gęstością zaludnienia (w roku 2021) na poziomie 946 osób. Jest to zaludnienie podobne jak w pobliskich miastach, porównywalne do Bielska Podlaskiego, trzykrotnie niższe niż w Białymstoku, gdzie na 1 km kwadratowy przypada prawie 3000 osób.

Miasto jest położone na skrzyżowaniu dróg wojewódzkich o znaczeniu regionalnym:

nr 685 Zabłudów-Narew-Nowosady-Hajnówka,

nr 691 Hajnówka-Kleszczele,

nr 689 Brańsk-Bielsk Podlaski-Hajnówka-Białowieża.

Hajnówka jest regionem atrakcyjnym turystycznie ze względu na **walory środowiska przyrodniczego oraz obiekty dziedzictwa kulturowego**. Według danych Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody (CRFOP) na obszarze Hajnówki znajduje się **64 form ochrony przyrody**: 8 obszarów użytków ekologicznych oraz 54 drzewa- pomniki przyrody. W przeważającej większości są to dęby szypułkowe, jak również, lipy drobnolistne, klony zwyczajne oraz wiąz szypułkowy, dąb bezszypułkowy i rubinia akacjowa.

Na szczególną uwagę turystyczna zasługują również:

- Park Miniatur Zabytków Podlasia
- Turystyczna Kolejka Wąskotorowa
- Park Wodny
- Rodzinna Strefa Zabaw
- Ośrodek Sportu i Rekreacji
- Ścieżka przyrodniczo - edukacyjna Judzianka
- Muzeum Kowalstwa i Ślusarstwa
- Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej.

Na mieście znajdują się zabytki architektury i archeologiczne, objęte opieką Podlaskiego Konserwatora Zabytków. Wśród nich część stanowią obiekty sakralne cerkwie i cmentarze związane z wyznawcami prawosławia (ok. 80% mieszkańców).

W 2020 roku w Hajnówce oddano do użytku 21 mieszkań. Na każdych 1000 mieszkańców oddano więc 1,04 nowych lokali.

Całkowite zasoby mieszkaniowe w Hajnówce to 8 996 nieruchomości. Jest to wartość znacznie większa od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od średniej dla całej Polski.

95,2% mieszkań zostało przeznaczonych na cele indywidualne, 4,8% na lokale zakładowe. Przeciętna liczba pokoi w nowo oddanych mieszkaniach w Hajnówce to 5,62, jest znacznie większa od przeciętnej liczby izb dla województwa podlaskiego oraz znacznie większa od przeciętnej liczby pokoi w całej Polsce.

Analiza danych infrastruktury społecznej w 2020 roku wskazuje na spadek liczby mieszkań komunalnych w zasobach gminy z 807 w 2019 r. do 662 w roku 2020. Na koniec roku 2020 zwiększyła się liczba wniosków złożonych na mieszkania komunalne.

96,68% mieszkań w mieście przyłączonych jest do wodociągu, 95,03% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 92,29% mieszkań posiada łazienkę, 85,22% korzysta z centralnego ogrzewania, a 0,00% z gazu sieciowego¹.

Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Hajnówce prowadzi działalność w zakresie wytwarzania, przesyłania i dystrybucji ciepła na terenie miasta. W swoim rozwoju na najbliższe lata spółka przewiduje modernizację sieci ciepłych, modernizację kotłów oraz montaż indywidualnych węzłów ciepłych.

Miasto jest zasilane w energię elektryczną z GPZ zlokalizowanego na terenie miasta Hajnówka. Od 2020 roku samorząd czyni starania w pozyskaniu finansowania dla montażu instalacji fotowoltaicznych dla gospodarstw domowych.

Komunikację zbiorową obsługuje Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Hajnówce.

Na terenie miasta funkcjonowały dwa zakłady budżetowe:

- Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Hajnówce- zarządza w imieniu gminy budynkami mieszkalnymi oraz lokalami użytkowymi oraz
- Park Wodny przy ul. 3 Maja z zabudowanym budynkiem pływalni.

Gmina jest właścicielem budynków, które mogą służyć rozwojowi społecznemu. Część z nich wykorzystana została na mieszkanie chronione, Dzienny Dom Pomocy, Świetlicę Socjoterapeutyczną.

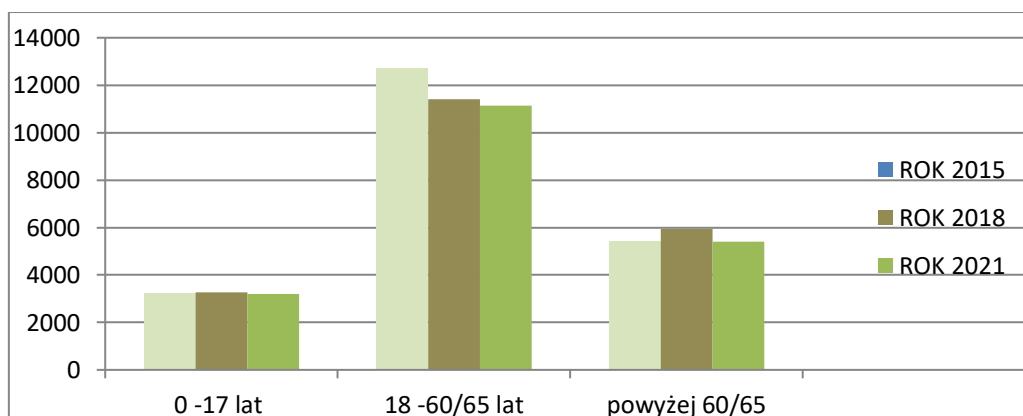
¹ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka#nieruchomosci

1. DEMOGRAFIA

Według danych Urzędu Miejskiego w Hajnówce oraz Banku Danych Lokalnych GUS na dzień 31.12.2021 roku miasto zamieszkiwało **19 741 osób**. W analizowanym w strategii okresie lat 2015-2021 liczba ta spadła o 7%, to jest o 1 630 osób. Największy spadek odnotowano w grupie wieku poprodukcyjnego.

Wśród grup demograficznych 52,7% stanowią kobiety, a 47,3% mężczyźni. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,3 lat i jest nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa podlaskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski².

Wykres 1: Ludność miasta Hajnówka w latach 2015, 2018, 2021

Dane: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#hajnowka>

Tabela 1: Demografia w wybranych latach

Dane z roku:	Wiek: 0-17 lat	%	Wiek: 18-60/65 lat	%	Wiek: powyżej 60/65 lat	%	Razem
2015	3242	15	12705/ 14412	60	5424/3717	25	21 371
2018	3265	16	11398/ 13256	55	5948/4090	29	20 611
2020	3239	16	10672/ 12510	53	6186/4348	31	20 097
2021	3200	16	11 146	56	5395	28	19 741
Tendencje	Stabilnie		Znaczny spadek		Znaczny wzrost		1 630

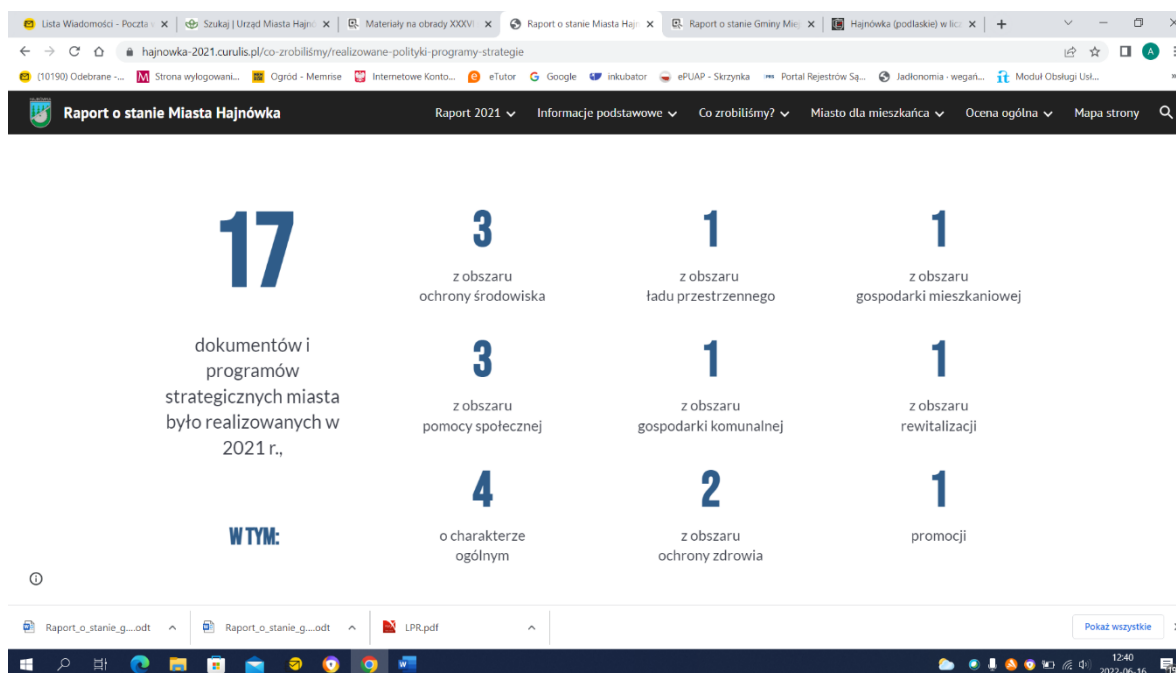
Wśród mieszkańców w 2021 roku grupę 3200 osób, czyli 16 % - stanowiły dzieci i młodzież. W wieku produkcyjnym gminę zamieszkiwało 11 146 osób, co stanowiło 56% oraz 5395 osób – 28%

² <https://www.polskawliczbach.pl/gmina#dane-demograficzne>

w wieku poprodukcyjnym. W odniesieniu do ogólnopolskiej tendencji powiększania się grupy osób w wieku senioralnym, **Hajnówka w latach 2015-2021 wykazuje podobne tendencje.**

Miasto podejmowało działania infrastrukturalne i realizowało programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne. Miasto jest niewielkie, pracownicy samorządowi znają się wzajemnie, co pozwala na szybkie reagowanie. Wg Raportu o stanie gminy miejskiej Hajnówka w 2021 roku realizowano 17 przedsięwzięć, z czego 12 dotyczyło obszarów społecznych.

Rys 3: Raport o stanie gminy za 2021 rok

Dane: printscreen, <https://hajnowka-2021.curulis.pl/raport-2021>

W ramach projektów rozwijających infrastrukturę, w celu poprawy jakości życia osób i rodzin realizowane były modernizacje istniejących elementów małej architektury, montaż elementów rekreacyjno-sportowych oraz remonty dróg, świetlic i placów zabaw.

W zasobach infrastruktury społecznej gminy miejskiej Hajnówka na koniec 2020 roku znajdowały się 2 żłobki oraz 4 przedszkola. Ponadto w gminie miejskiej Hajnówka przy przedszkolach i szkołach podstawowych na koniec roku 2021 funkcjonowało 12 świetlic, klubów dla dzieci i młodzieży.

Zaspakajanie potrzeb społeczności miasta realizuje też Hajnowski Dom Kultury, który prowadził w 2021 roku aż 38 grup amatorskich, zespołów artystycznych i kół zainteresowań. Mieszkańcy mogli korzystać z Ośrodka Sportu i Rekreacji, Parku Wodnego, Biblioteki Miejskiej.

Dla grup wymagających dodatkowego, społecznego wsparcia uruchomiono mieszkania treningowe dla osób niepełnosprawnych przy Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym, Klub Integracji Społecznej dla osób nieaktywnych na rynku pracy. Zaś Centrum Organizacji Pozarządowych wspierało aktywność społeczną mieszkańców, grup zarówno formalnych, jak i nieformalnych.

Grupa seniorów, z perspektywy systemu zabezpieczenia społecznego wymaga dostosowania do jej potrzeb odpowiedniej sfery usług społecznych, **w tym zabezpieczenia socjalnego w związku z postępującym ubożeniem gospodarstw jednoosobowych**.

W mieście działają: **Klub Seniora, Uniwersytet III Wieku oraz Dzienny Dom Pomocy Społecznej. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Hajnówce** współpracuje z samorządami powiatu hajnowskiego, z wieloma instytucjami kulturalnymi i oświatowymi, organizacjami społecznymi oraz z uczelniami wyższymi, udziela wsparcia najuboższym emerytom i rencistom. Zgłasza regularnie potrzeby osób starszych samorządowi.

UTW jest stowarzyszeniem, organizuje wykłady i seminaria o różnej tematyce oraz zajęcia w grupach, sekcjach i warsztatach w zakresie: nauki języków obcych, podstaw informatyki, zajęcia z gimnastyki ruchowo usprawniającej na sali gimnastycznej i na basenie w wodzie, tenis stołowy oraz marsze z kijkami, spływy kajakowe i rajdy rowerowe, warsztaty teatralne i taneczne, a także inne zajęcia odpowiadające **potrzebom seniorów**.

Dzienny Dom Pomocy przy MOPS Hajnówka jest placówką wsparcia dziennego zapewniającą pomoc i wyżywienie osobom starszym. Przeciwdziała izolacji i marginalizacji zamieszkujących na terenie Gminy Miejskiej Hajnówka osób niesamodzielnych które ze względu na wiek, stan zdrowia lub niepełnosprawność wymagają opieki, wsparcia. Oferuje usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne. Umożliwia udział w zajęciach terapeutycznych, plastycznych, muzycznych i wspierających ruchowo. Seniorzy mogą skorzystać z pomocy psychologicznej oraz uzyskać wsparcie w rozwiązywaniu trudnych sytuacji.

Dzienny Dom Pomocy zapewnia zajęcia i rozwój dla 20 uczestników, przyczyniając się do utrzymywania sprawności fizycznej i umysłowej, aktywności społecznej, kontaktów w środowisku.

Na rzecz populacji osób starszych Hajnówka podejmowała działania pomocowe oraz wzmacniała udział osób starszych w życiu społeczności lokalnej. W 2021 roku w MOPS na potrzeby seniorów zatrudniano pięć opiekunek środowiskowych oraz trzy opiekunki socjalistyczne, świadczone rozszerzone usługi opiekuńcze i hospicyjne (1 hospicjum).

Dla 32 osób samotnych i schorowanych, które wymagały całodobowego wsparcia gmina współfinansowała pobyt w Domu Pomocy Społecznej.

Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych. Starsze grupy wiekowe są bardziej narażone na ryzyko niepełnosprawności – obecnie **prawie 60% niepełnosprawnych jest wśród osób po 55 r. życia**. Proces starzenia się lokalnej społeczności wynika także z pozytywnej przesłanki – wydłużania się średniego czasookresu życia.

Zgodnie z założeniami, przewidywane są w Polsce³ największe zmiany w natężeniu zgonów wśród mężczyzn w wieku 40-64 lata, wśród kobiet w wieku 50-59 oraz w najmłodszych rocznikach wieku. Prognozowane przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn wzrośnie od poziomu do 77,1 w 2035, zaś kobiet do 82,9 w 2035r. Nadal będzie utrzymywać się nadumieralność mężczyzn, jednak jej skala

³ Prognoza ludności Polski, GUS, 2008-2035

będzie znacznie mniejsza. Niezbędna jest edukacja i rozwój usług wsparcia związany z przygotowaniem grup wiekowych na kryzysy środowiskowe, jak COVID-19.

Na podstawie danych statystyki ruchu naturalnego ludności można zaobserwować, że na przestrzeni siedmiu lat:

- miasto odnotowuje wysoki, ujemny przyrost naturalny pomiędzy -62, a -210
- od 2020 roku występuje spadek liczba urodzeń dzieci,
- spada liczba zawieranych małżeństw
- utrzymuje się pozytywne, dodatnie saldo migracji,

Tabela 2 : Ruch naturalny ludności w gminie w latach 2015-2021

Rok	2015 r.	2018 r.	2020	2021
Ilość zawartych rozwodów	59	82	52	18
Ilość zawartych małżeństw	145	180	170	83
Ilość zgonów	236	280	310	350
Ilość urodzeń	174	180	169	140
Przyrost naturalny	-62	-100	-141	-210
Migracja (saldo)	Brak danych-GUS	Brak danych-GUS	Brak danych-GUS	48 wg Raportu 370 zameldowań, 322 wymeldowań

Dane: <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/teryt/tablica#hajnowka>

Mieszkańcy Hajnówki zawarli w 2021 roku 83 małżeństwa. Było to znacznie więcej od wartości dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości dla Polski.

25,8% mieszkańców Hajnówki to osoby stanu wolnego, 52,4% żyje w małżeństwie, 6,1% mieszkańców było po rozwodzie, a 14,2% to wdowy/wdowcy⁴.

W 2021 roku urodziło się w mieście 140 dzieci, w tym 49,3% dziewczynek i 50,7% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosił 0,34 i był znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

W 2021 roku zarejestrowano 370 zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz 322 wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy miejskiej Hajnówka 48⁵.

W celu przywilejów dla mieszkańców miasta wprowadzono system ulg i zniżek w opłatach za usługi publiczne i komercyjne - Program „Hajnowska Karta Mieszkańca”.

⁴ <https://www.polskawliczbach.pl/Hajnowka#dane-demograficzne>

⁵ https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Hajnowka

TENDENCJE I PROGNOZY OBSZARU DEMOGRAFICZNEGO GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA

- W mieście obserwowany jest postępujący spadek liczby mieszkańców. W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 10,5%, na przestrzeni 7 lat o 7 %.
- Zmiany dotyczą również struktury mieszkańców:
 - w grupie osób w wieku produkcyjnym 18-60/65 lat wystąpił spadek z 60% do 56%
 - nastąpił wzrost w grupie seniorów w stosunku do liczby mieszkańców.
- Wysoka liczba osób starszych w populacji przyczynia się do zwiększenia liczby osób niepełnosprawnych i niezbędności projektowania usług społecznych kierowanych do tej grupy.
- Pozytywnym zjawiskiem jest nieznaczna przewaga osób meldujących się na pobyt stały (liczona razem z przemeldowaniami) nad osobami dokonującymi wymeldowania.
- Samorząd miasta podejmował działania infrastrukturalne i realizował programy/projekty społeczne w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne:
- Analiza gminnych danych demograficznych i ruchu ludności powinna znaleźć swoje odzwierciedlenie w celach strategicznych i działaniach samorządu lokalnego, sprzyjających zarówno polityce prorodzinnej, jak i aktywności senioralnej .

2. SYTUACJA GOSPODARCZA

Ze względu na swoje położenie geograficzne, przyrodnicze oraz ośrodek kultury mniejszości białoruskiej, miasto Hajnówka stanowi potencjał w zakresie:

- **rozwoju usług i produktów związanych z bliskim sąsiedztwem Puszczy Białowieskiej;**
- **rozwoju turystyki przyrodniczej, medycznej i aktywnej;**
- **rozwoju ekologii i naturalnego przetwórstwa spożywczego;**
- **produkcji energii odnawialnej;**
- **rozwoju usług społecznych w obszarze wielokulturowości.**

Wpływa to na kierunki przedsiębiorczości turystycznej oraz działalność mieszkańców w sektorze drzewnym, leśnym, łowieckim, natury i przyrody.

Jako miasto położone w sąsiedztwie lasów - swój rozwój zawdzięcza między innymi drewnu. W mieście funkcjonują dwa tartaki, fabryka suchej destylacji drewna i leśne kolejki wąskotorowe. Hajnowski tartak, czyli Zakłady Drzewne Lasów Państwowych powstały w 1921 roku.

Współczesny przemysł na obszarze miasta skupia się wokół m. in. **Fabryki Mebli Forte, Fabryki Pronar, Firmy Runo, Gryfskand, Firmy Optima**. Miasto wprowadza szereg aktywności promocyjnych i gospodarczych, zachęcających firmy do inwestowania w Hajnówce, oferując uzbrojone tereny

inwestycyjne. Podejmowane są inicjatywy samorządu sprzyjające rozwojowi gospodarczemu, w tym wsparcie nowych przedsiębiorców, dotacje na inwestycje w ramach SSSE, utrzymanie niższych niż maksymalne stawek podatku od środków transportowych, wdrażanie projektów rewitalizacyjnych.

Istotnym warunkiem sprawnego funkcjonowania lokalnych podmiotów gospodarczych oraz przyciągania inwestorów zewnętrznych jest otoczenie biznesu, czyli instytucje i organizacje wspierające rozwój przedsiębiorczości, prowadzące działalność doradczą i marketingową. **W ramach Podlaskiej Fundacji Rozwoju Regionalnego działa Centrum Wspierania Biznesu w Hajnówce oraz Hajnowskie Centrum Przedsiębiorczości.** Cech Rzemiosł Różnych jest zawodową organizacją rzemiosła i prowadzi działalność szkoleniową oraz usługi w zakresie dokumentacji kadrowej i płacowej.

Zgodnie z ideą marki miasta – HAJNÓWKA. DUCHOWA WITALNOŚĆ przygotowano program rozwoju miasta na kolejne lata, który został uwzględniony jako Nowa Ścieżka Rozwoju Miasta. Program ten obejmuje dwa aspekty rozwojowe – plan rozwoju lokalnego i plan rozwoju instytucjonalnego

Na terenie miasta wg stanu na dzień 31.12.2021 r. w rejestrze REGON zarejestrowanych było **1650 przedsiębiorstw** – głównie małych, 1270 podmiotów prowadziło jednoosobową działalność gospodarczą.

Tabela 3: Przedsiębiorczość w gminie

Liczba podmiotów działających	2015	2018	2021
Razem w roku, w tym:	1636	1590	1 650
Sektor publiczny	102	95	91
Sektor prywatny – spółki	48	48	60
Sektor prywatny – osoby fizyczne	1530	1489	1549
Spółdzielcze	1270	1230	1270
Stowarzyszenia i organizacje pozarządowe	8	7	7
Podmioty nowo zarejestrowane w roku	62	67	70
	120	112	75

Dane: BDL GUS, gmina miejska Hajnówka

Na podstawie analizy danych z tabeli można stwierdzić, że na przestrzeni lat 2015-2021 dynamika przedsiębiorczości była wzrostowa. Obserwuje się stały trend w zakładaniu nowych działalności gospodarczych, **w roku 2021 zarejestrowano 75 nowych podmiotów.**

Nadal jest niewystarczająca lokalnie liczba miejsc pracy. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Hajnówki 946 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 434 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -512 .

Ważnymi pracodawcami na terenie miasta Hajnówka są:

- Forte
- Hamech

- PSS Społem
- Gryfskand
- OSM Hajnówka
- SPZOZ w Hajnówce
- placówki oświatowe
- jednostki samorządowe (Starostwo Powiatowe w Hajnówce, Urząd Miasta Hajnówka, MOPS, PEC, PUK, ZGM itp.).

Mimo, iż Hajnówka to gmina miejska, w strukturze użytkowania gruntów ponad połowę powierzchni stanowią użytki rolne. Według Powszechnego Spisu Rolnego z 2020 r. (dane BDL, gmina miejska Hajnówka) **w mieście funkcjonowały 328 gospodarstwa rolne, w tym:**

– 14 gospodarstwa	do 1 ha włącznie	4,2%
– 235 gospodarstw	1 - 5 ha	71,6%
– 57 gospodarstw	5 - 10 ha	17,5%
– 10 gospodarstwa	10 - 15 ha	3 %
– 12 gospodarstwa	15 ha i więcej	3,6%

Gospodarstwa indywidualne stanowiły 327 podmiotów, w których pracowały 443 osoby (269 mężczyzn i 174 kobiety).

Gospodarstwa rolne zajmowały **1 612,64 ha, w tym gospodarstwa indywidualne 1 516,77 h.**

Wg struktury użytkowania:

– pod zasiewami znajdowało się	ha	946,47, co stanowiło	58,6%
– łąki trwałe	ha	401, co stanowiło	24,8%
– lasy i grunty leśne	ha	153,76, co stanowiło	9,5%
– grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	ha	117,45, co stanowiło	7,2%
– pastwiska trwałe	ha	80,24, co stanowiło	5%
– uprawy trwałe	ha	36,77, co stanowiło	2,2%.

W Hajnówce na 1000 mieszkańców pracuje 242 osób. Jest to znacznie więcej od wartości dla województwa podlaskiego oraz nieznacznie mniej od wartości dla Polski. **54,0% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 46,0% mężczyźni.**

Spośród aktywnych zawodowo mieszkańców Hajnówki:

- 33,5% aktywnych pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo),
- 29,1% w przemyśle i budownictwie,
- a 12,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie
- i gastronomia, informacja i komunikacja)
- 1,2% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa, obsługa rynku nieruchomości) .

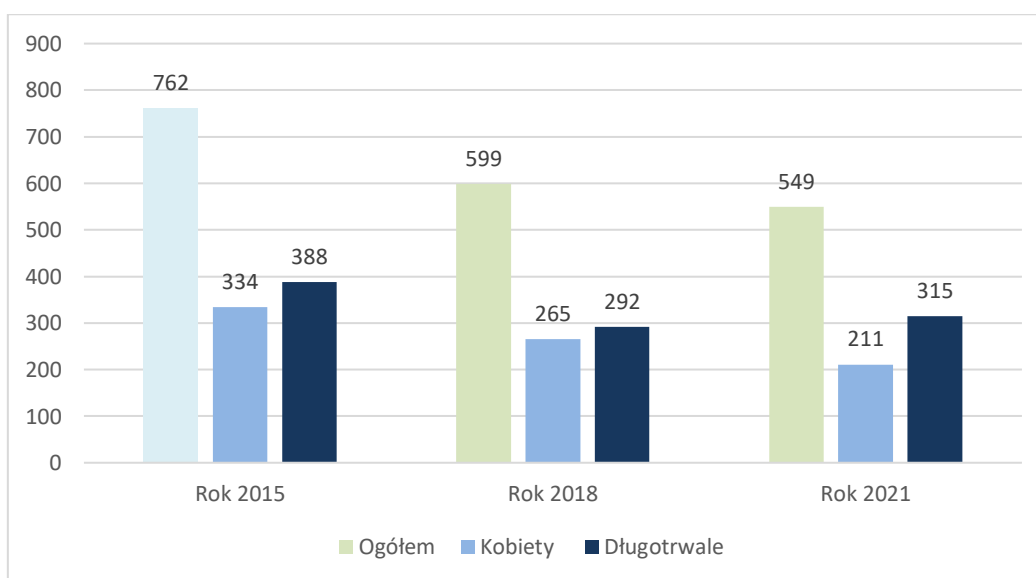
W 2020 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Hajnówce wynosiło 5 165,59 PLN, co odpowiada 93.50% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Analiza lokalnego rynku pracy na cele strategii dotyczy również osób pozostających bez pracy. Została przeprowadzona na podstawie danych o liczbie bezrobotnych i strukturze bezrobocia, udostępnianych przez [Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce](#). Na terenie działania PUP występuje **duże przestrzenne zróżnicowanie poziomu bezrobocia**. Z ogólnej liczby 1 186 zarejestrowanych bezrobotnych na dzień 31.12.2021 przez PUP w Hajnówce – 549 osób spośród wszystkich w powiecie to osoby zamieszkałe na terenie Hajnówki. Stanowi to 46% pozostających bez pracy, a pozostałe 54 % stanowią mieszkańcy 9 gmin powiatu.

Bezrobocie w powiecie hajnowskim systematycznie spadało. Z 1 859 osób w 2014 r. zmniejszyło się o 673 osoby, do liczby 1 186 w 2021 roku, to jest 31% . **Spadek dotyczy również pozostających bez zatrudnienia mieszkańców miasta Hajnówka**, ze 762 zarejestrowanych (2015) do 549 osób (2021).

Bezrobocie rejestrowane w mieście Hajnówka wynosiło w 2021 r - 6,4 % ogółu mieszkańców. Było to mniej od stopy bezrobocia rejestrowanego w powiecie hajnowskim 6,9 % oraz od wskaźnika dla województwa podlaskiego 6,7%, ale więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski – 6,2%.

Wykres 2: Struktura bezrobotnych w gminie w latach 2015-2021

Dane: PUP Hajnówka

Liczba osób bezrobotnych w gminie miejskiej Hajnówka:

w roku 2015 - 9 %, było to 762 osoby,

mężczyźni- 428, długotrwale 388 , do 30 r życia – 186 pow. 50 lat- 242

w roku 2018 - 7,2%, były to 599 osoby,

mężczyźni -334, długotrwale 292, do 30 r życia 131, pow. 50 lat 168

w roku 2021 – 6,4 %, było to 549 osób,

mężczyźni - 338, długotrwale - 315 , do 30 r .życia 119, pow. 50 lat -159.

Są to osoby w wieku produkcyjnym zamieszkujące teren gminy i spełniające kryteria osoby bezrobotnej wg ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Osoby bezrobotne z niepełnosprawnościami stanowiły 7% (grupę 41 osób).

Jedną z najbardziej niekorzystnych cech bezrobocia jest długi czas pozostawania bez pracy. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, że na koniec grudnia 2021 roku w mieście **zarejestrowane od długiego czasu było 315 osób, czyli 57%**. Długotrwałość pozostawania bez pracy to okres 12 miesięcy bez podjęcia zatrudnienia. **Jedynie 62 spośród zarejestrowanych jako bezrobotne miały prawa do zasiłku.**

Taka sytuacja niesie ze sobą zagrożenie dla życia społecznego osób, które doświadczają ubóstwa. Brak środków do życia, wynikający z długotrwałego bezrobocia przyczynia się do pojawienia bezradności wyuczonej, kiedy to osoby bezrobotne zaczynają zarówno pod względem ich emocji (przestają wierzyć w zmianę sytuacji), wiedzy (zaprzestają poszukiwania informacji dotyczących ofert pracy) i działań (nie uczestniczą w spotkaniach specjalnie dla nich zorganizowanych) nie widzieć sensu w staraniach się o pracę, we własnej aktywizacji na rynku pracy. Występuje też często niechęć do podejmowania szkoleń, udziału w kursach mających na celu przekwalifikowanie zawodowe.

Z danych wynika, że wśród osób rejestrujących się do PUP w Hajnówce (Informacja o rynku pracy na dzień 31.12.2021) były grupy osób w sytuacji szczególnej na rynku pracy: **mężczyźni stanowili 62% grupy**, dominującą grupą wiekową były osoby po 50 roku życia- 42 % oraz osoby bez kwalifikacji- 35%.

Pomimo pozytywnych zmian na lokalnym rynku pracy powiat i gmina nadal pozostają rynkiem pracy o niewykorzystanym potencjale w zakresie podaży i popytu na rynku pracy. W powiecie brakuje wyboru podmiotów, które wspierałyby przedsiębiorców w ich działaniach, mogących w zasadniczy sposób oddziaływać na lokalny rynek pracy.

Brak konkurencyjności zakładów pracy sprawia, iż młode osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe oraz osoby z wyższym wykształceniem migrują z powiatu i szukają pracy w innych regionach.

W ramach działań na rzecz osób bezrobotnych, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - **MOPS w Hajnówce** informował osoby bezrobotne, korzystające z pomocy społecznej o możliwości udziału w projektach współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej, ale także o rekrutacjach do szkół zaocznych, kursach, szkoleniach, projektach kierowanych do osób niepełnosprawnych, a w razie potrzeby pomagał przy rekrutacji zainteresowanych szkoleniami. Kierował osoby bezrobotne do utworzonego **CIS (Centrum Integracji Społecznej)** i **KIS (Klub Integracji Społecznej „Kurnik”)**, instytucji reintegracji społeczno-zawodowej w mieście.

MOPS w Hajnówce współpracował z **Powiatowym Urzędem Pracy, ZDZ, Stowarzyszeniem Okno na Wschód, Gminę Miejską i innymi** przy organizowaniu programów i projektów skierowanych do grup szczególnie dotkniętych pozostawaniem bez pracy. W latach 2015-2021 były to, między innymi:

Projekt **HEJ DO PRZODU** to przedsięwzięcie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Hajnówce, którego celem było podniesienie aktywności społeczno – zawodowej oraz szans na zatrudnienie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wykorzystując instrumenty aktywnej integracji oraz koncentrując się na indywidualnym podejściu podejmowane były nie standardowe działania, które rzadko wykorzystywane są przez ośrodki pomocy społecznej w walce z wykluczeniem społecznym (staże, szkolenia, warsztaty, bony, parce z mentorem, wyjazdy).

Projekt Aktywni to MY wdrażany przez Gminę Miejska Hajnówka, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce w partnerstwie z Zakładem Doskonalenia Zawodowego, obejmował:

- Indywidualne ścieżki reintegracji
- Wsparcie kompetencji osobistych i społecznych
- Wsparcie kompetencji rodzicielskich
- Wsparcie kompetencji zawodowych
- Wsparcie zatrudnienia
- Indywidualne i grupowe zajęcia psychologiczno-pedagogiczne, wsparcie mentora, indywidualne wsparcie doradcze, szkolenia zawodowe, Pośrednictwo pracy, Staże zawodowe ze stypendium stażowym.

W odpowiedzi na poszukiwanie rozwiązań kierowanych do grup szczególnych **Powiatowy Urząd Pracy – PUP w Hajnówce** realizował wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy⁶, w tym:

- Projekt pt.: „Aktywizacja osób powyżej 30 roku życia w powiecie hajnowskim” współfinansowany przez Unię Europejską, ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego skierowany do: osób powyżej 50 roku życia, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz osób o niskich kwalifikacjach,
- Program staży w placówkach Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa finansowany z rezerwy Ministra Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- Projekt w partnerstwie z miastem Łomża i Kolno oraz powiatami – zambrowskim, siemiatyckim, wysokomazowieckim, a także z gminą Boćki pod nazwą „Regionalne Innowacje Społeczne - **Centra Integracji Społecznej województwa podlaskiego**”. Inicjatywę skierowano do 60 osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych, w tym bezrobotnych długotrwale bez względu na wiek, płeć czy niepełnosprawność.

Powiatowy Urząd Pracy w Hajnówce działa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych i poszukujących pracy w celu poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, rozwoju zasobów ludzkich, zwiększenia mobilności na rynku pracy oraz wzmocnienia integracji i solidarności społecznej.

⁶ <https://hajnowka.praca.gov.pl/>

Uzupełniając działalność wobec osób pozostających bez pracy - **Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej** – OWES subregionu Bielskiego prowadzi na terenie gminy **Inkubator Ekonomii Społecznej**, gdzie udzielano doradztwa, bezzwrotnych dotacji na założenie przedsiębiorstwa społecznego oraz prowadzono szkolenia.

Oferta OWES skierowana była do:

- osób bezrobotnych, defaworyzowanych na rynku pracy (m.in. osób niepełnosprawnych, korzystających z pomocy społecznej, spełniających kryteria Ustawy o zatrudnieniu socjalnym),
- lokalnych liderów – społeczników,
- stowarzyszeń, fundacji, WTZ i innych podmiotów ekonomii społecznej (PES),
- spółdzielni socjalnych i inne przedsiębiorstw społecznych (PS).

Przyszłość gminy, w kontekście zasobów podmiotów gospodarczych i ich wzrastającej liczby, to intensyfikacja produkcji rolnej, leśnej, w tym zdrowej żywności oraz rozwój turystyki. Bardzo ważnym zadaniem jest rozbudowa infrastruktury społecznej i gospodarczej.

Tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy jest jednym z ważnych warunków efektywnego rozwoju społeczno- gospodarczego.

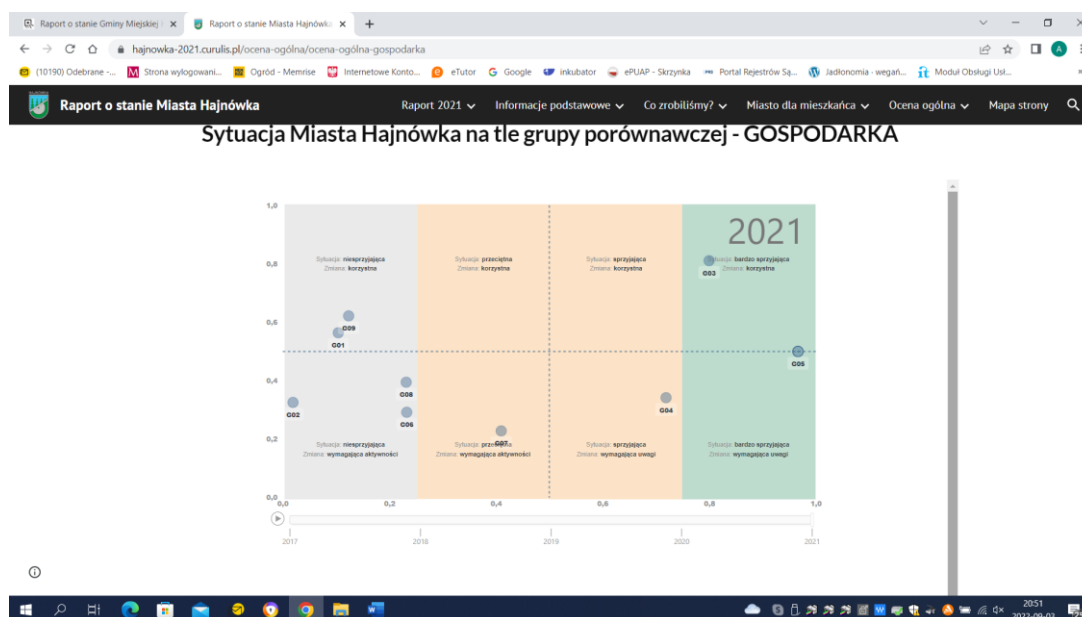
WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU GOSPODARCZEGO:

- Na przestrzeni lat 2015-2021 dynamika przedsiębiorczości w mieście Hajnówka miała charakter stabilny, lekko wzrostowy (2015- 1636, 2021- 1650 podmiotów zarejestrowanych), co wskazuje na dobre warunki i zarządzanie w sferze gospodarczej. Nastąpił wzrost podmiotów jednoosobowych oraz utworzono 7 nowych organizacji pozarządowych.
- Podejmowane inicjatywy w obszarze gospodarczym przez samorząd sprzyjają jego rozwojowi (wsparcie nowych przedsiębiorców, dotacje na inwestycje w ramach SSSE, utrzymanie niższych niż maksymalne stawek podatku od środków transportowych, wdrażanie projektów rewitalizacyjnych).
- Występuje niewystarczająca lokalnie liczba miejsc pracy. Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Hajnówki 946 osób wyjeżdża do pracy do innych miast, a 434 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -512.
- Brak konkurencyjności zakładów pracy sprawia, iż młode osoby posiadające wysokie kwalifikacje zawodowe oraz osoby z wyższym wykształceniem migrują z powiatu i szukają pracy w regionach.
- Hajnówka posiada potencjał w zakresie:
 - rozwoju usług i produktów związanych z bliskim sąsiedztwem Puszczy Białowieskiej;
 - rozwoju turystyki przyrodniczej, medycznej i aktywnej;
 - rozwoju ekologicznego przetwórstwa spożywczego;
 - produkcji energii odnawialnej.
- Można wykorzystać potencjał małych gospodarstw rolnych do 5 ha, które stanowią 71% ogółu spośród 328 gospodarstw. Należy utrzymać tendencje sprzyjające zintensyfikowanemu rolnictwu,

leśnictwu i dbaniu o stan środowiska naturalnego we współpracy z sołectwami, rolnikami. Wykorzystać kolejny okres finansowania z EU.

- Na terenie gminy Hajnówka występuje średni, spadkowy poziom bezrobocia rejestrowanego, w latach 2015-2021 liczba osób pozostających bez pracy spadła o 213 osób. Utrzymuje się liczba długotrwale pozostających bez pracy, stanowią oni od 56% do 61% wszystkich zarejestrowanych. Należy poszukiwać efektywnych rozwiązań wobec osób z grup ryzyka na rynku pracy; mężczyzn, bez kwalifikacji oraz powyżej 50 roku życia, osoby z niepełnosprawnościami.
- W ramach działań na rzecz osób długotrwale pozostających bez pracy bezrobotnych PUP w Hajnówce, MOPS w Hajnówce, urząd Miejski w Hajnówce wraz z partnerami społecznymi realizowali wiele programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy. Zadania te należy kontynuować.
- Wśród potrzeb na najbliższe lata wskazywana są grupy osób w kryzysach, młodych, niesamodzielnych, długotrwale bezrobotnych, których powrót na rynek pracy będzie związany ze zindywidualizowanym podejściem coachingowym i trenerskim.
- Niezbędna jest współpraca partnerska służb publicznych, instytucji pozarządowych i prywatnych w obszarze rozwiązań rynkowych, pozyskiwanie inwestorów.

Rys 4. Ocena sytuacji miasta na przestrzeni lat 2019-2021

Dane: <https://hajnowka-2021.curulis.pl/ocena-og%C3%B3lna>

3. OBSZARY SPOŁECZNE WRAZ Z WNIOSKAMI I PROGNOZAMI ZMIAN

W każdym z prezentowanych poniżej obszarów diagnostycznych dokonano opisu rzeczywistego stanu potrzeb, zasobów usługodawców i infrastruktury oraz kapitału społecznego w kontekście zadań miasta. Obszary obejmują informacje dotyczące edukacji, kultury, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i pomocy społecznej.

EDUKACJA

W roku szkolnym 2021/2022 w mieście Hajnówka edukacja odbywała się w 16 instytucjach:

- **4 publicznych szkołach podstawowe,**
 - Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Janusza Kusocińskiego w Hajnówce
 - Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Władysława Jagiełły w Hajnówce
 - Szkoła Podstawowa Nr 3 im. dr. Kazimierza Ptaszyńskiego w Hajnówce
 - Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Henryka Sienkiewicza w Hajnówce
- **1 niepublicznej szkole specjalnej**
- **1 publicznej szkole specjalnej**
- **4 publicznych i 4 niepublicznych przedszkolach**
 - Przedszkole Nr 1 w Hajnówce
 - Przedszkole Nr 2 im. Kubusia Puchatka w Hajnówce
 - Przedszkole Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żubra Pompika w Hajnówce
 - Przedszkole Nr 5 w Hajnówce
 - Niepubliczne Przedszkole Językowe RED BUS KIDS w Hajnówce
 - Niepubliczne Przedszkole Specjalne Mini – Mini w Hajnówce
 - Niepubliczna Przedszkole im. św. Cyryla i Metodego w Hajnówce
 - Dzienna opieka „Leśna Kraina” w Hajnówce
- **1 żłobku publicznym Żłobek Samorządowy w Hajnówce oraz 1 niepublicznym Dzienna opieka „Leśna Kraina” w Hajnówce.**

Po wprowadzeniu zmian w systemie edukacji we wrześniu 2017, prawo oświatowe zmieniło strukturę polskich szkół. Zmiany objęły wszystkie szczeble edukacyjne - od szkół podstawowych po szkoły ponadpodstawowe.

Tabela 4 : Dzieci objęte edukacją szkolną w mieście

Rok szkolny	2015/2016		2018/2019		2020/2021	
Liczba uczniów	Ogółem / w świetlicy	niepełnospra- wne	Ogółem / w świetlicy	niepełnospra- wne	Ogółem/ w świetlicy	niepełnospraw- ne
W Szkole Podstawowej nr 1	444/125	2	410/75	8	335/60	7
W Szkole Podstawowej nr 2	444/100	22	403/125	21	438/125	25
W Szkole Podstawowej nr 3	108/45	0	114/50	1	147/61	5
W Szkole Podstawowej nr 4	558/138	2	582/175	8	534/125	6
Razem w szkołach	1554	26	1509	38	1454	43
Razem w świetlicach	408		425		371	
Szkoły specjalne	54/17	54	52/16	52	49/21	49
Razem	1608/425	80	1561/441	90	1503/392	92

Dane: własne SP z miasta Hajnówka

W liczbie uczniów na przestrzeni lat zauważalny jest spadek ogółu dzieci korzystających z edukacji publicznej, co jest proporcjonalne do spadku liczby urodzeń w mieście od 1554 dzieci w roku szkolnym 2015/2016, o 100 mniej, to jest 1454 w roku szkolnym 2021/2022.

Zauważalnie wzrasta jednak liczba dzieci z niepełnosprawnościami oraz wymagających różnego typu wsparcia: dodatkowych zajęć, poradnictwa, konsultacji, terapii, rewalidacji, kompensacji.

Tabela 5: Wsparcie uczniów na terenie szkół podstawowych

ROK SZKOLNY	2015/2016			2018/2019			2020/2021		
Liczba uczniów, którzy skorzystali	Porad	Posiłku	Stypendium	Porad	Posiłku	Stypendium	Porad	Posiłku	Stypendium
W Szkole Podstawowej nr 1	162	125	77	137	66	25	143	40	6
W Szkole Podstawowej nr 2	83	243	bd	82	280	bd	89	279	bd
W Szkole Podstawowej nr 3	0	70	6	124	80	6	167	90	1
W Szkole Podstawowej nr 4	91	170	52	225	170	26	310	300	46
Razem	336	608	135	568	596	57	709	709	53

Dane: własne SP z miasta Hajnówki

Uczniowie szkół podstawowych otrzymują wsparcie Urzędu Miasta o charakterze motywacyjnym w formie jednorazowego stypendium za wyniki w nauce oraz osiągnięcia artystyczne

i sportowe. Na podstawie art. 90b ustawy o systemie oświaty Hajnówka przyznaje też pomoc materialną o charakterze socjalnym w postaci stypendiów (korzystało z niego od 130 do 53 dzieci) oraz zasiłków szkolnych. Dzieci korzystały z pomocy finansowej na zakup wyprawki szkolnej.

Szkoły Podstawowe zapewniały podopiecznym **ciepłe posiłki, w roku 2015 korzystało z nich 608 dzieci, a w roku 2021- 709 dzieci.**

Obok podstawowych zadań edukacyjnych szkoły wypełniają też funkcje opiekuńcze oraz zapewniają aktywność fizyczną i rekreację na placach zabaw i boiskach. Ponadto:

- prowadzą koła zainteresowań: przedmiotowe, ekologiczne, muzyczne, taneczne, sportowe;
- wdrażają projekty: edukacyjne, rozwojowe, językowe, teatralne, społecznościowe;
- przygotowują i prowadzą akcje, wolontariat, kluby sportowe, konkursy, wydarzenia, kampanie i zbiórki: baterii, makulatury, zakrętek. Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych;
- realizują programy profilaktyczne (warsztaty dla uczniów, konkursy, wystawy prac, inscenizacje);
- prowadzą pedagogizację rodziców;
- uczestniczą w zawodach sportowych na szczeblu wojewódzkim i powiatowym;
- aktywnie biorą udział w konkursach przedmiotowych i artystycznych osiągając sukcesy;
- prowadzą współpracę z : Filharmonią Białostocką, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Hajnówce, Nadleśnictwem Hajnówka, Białowieskim Parkiem Narodowym, Mleczarnią w Hajnówce, Strażą Pożarną, Policją;
- prowadzą współpracę ze środowiskiem organizując festyny;
- organizują wycieczki, wyjazdy na basen, na lodowisko, do teatru, do kina.

Po dokonaniu diagnozy i rozeznaniu potrzeb uczniów placówki edukacyjne organizowały zajęcia mające na celu zwiększenie szans edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy: zajęcia wyrównawcze, rewalidacyjne, logopedyczne, korekcyjne oraz dla uczniów uzdolnionych.

Ponadto włączają się w lokalne, wojewódzkie i krajowe programy:

- a) zdrowotne: Owoce w szkole, Szklanka Mleka;
- b) profilaktyczne, ekologiczne;
- c) z zakresu bezpieczeństwa: Bezpieczny uczeń na drodze”, „ Bezpieczne wakacje”;
- d) charytatywne.

Oprócz kadry pedagogicznej przedmiotowej, szkoły i oddział przedszkolny zatrudniają niezbędnych specjalistów, w tym: pedagoga szkolnego, psychologa, logopedę, terapeutów. Wspomagają oni edukację dzieci niepełnosprawnych, z trudnościami szkolnymi i społecznymi.

W roku 2021 wielu uczniów miejskich objętych było między innymi zajęciami rewalidacyjnymi oraz pomocą psychologiczno-pedagogiczną w ramach zespołów korekcyjno-kompensacyjnych,

dydaktyczno-wyrównawczych, terapii pedagogicznej, terapii logopedycznej, pracy z uczniem słabym oraz pracy z uczniem zdolnym (grupowej i indywidualnej).

Tabela 6: Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Nazwa placówki	Formy zajęć
Szkoła Podstawowa nr 1	- rewalidacja, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, zajęcia dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia terapeutyczne, zajęcia logopedyczne, terapia integracji sensorycznej - wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Szkoła Podstawowa nr 2	- zajęcia rewalidacyjne, korzystają ze wsparcia pedagoga lub psychologa; zajęcia korekcyjno- kompensacyjne - wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Szkoła Podstawowa nr 3	- zajęcia rewalidacyjne, zajęcia logopedyczne, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne, zajęcia rehabilitacyjne - zajęcia logopedyczne, - zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze z matematyki - nauczanie indywidualne - wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Szkoła Podstawowa nr 4	- zajęcia rewalidacyjne, wspomaganie, terapia integracji sensorycznej - wsparcie psychologiczno – pedagogiczne

Dane: własne SP z miasta Hajnówki

W związku z tym specjaliści szkolni w roku szkolnym 2020/2021 stanowili łącznie grupę 21 osób: 7 w SP 1, 5 w SP 2, 5 w SP 3, SP 4- logopeda, pedagog, psycholog, terapeuta SI.

W celu wsparcia specjalistycznego dla uczniów, nauczyciele podnoszą swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych i certyfikowanych szkoleń, kursach i innych formach doskonalenia, szkoleniach wewnętrznych i zewnętrznych. W SP miasta Hajnówka funkcjonowały w analizowanym okresie Rady Rodziców. W ramach realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych prowadzona była profilaktyka uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia.

Tabela 7: Liczba dzieci objętych edukacją przedszkolną w latach 2015-2021

Rok szkolny	2015/2016		2017/2018		2020/2021	
Liczba uczniów	Ogółem / Wymagających pomocy	niepełnosprawnie	Ogółem / Wymagających pomocy	niepełnosprawnie	Ogółem / Wymagających pomocy	niepełnosprawnie
Przedszkole nr 1	125/25	0	121/35	0	125/37	1
Przedszkole nr 2	103/45	3	103/54	3	107/86	3
Przedszkole nr 3	110/26	14	112/22	11	112/25	17
Przedszkole nr 5	196/68	0	209/59	1	212/77	2
Razem	534/164	17	545/170	15	556/225	23
Przedszkola niepubliczne	9	9	118/6	12	129/15	9

Razem	543/164	26	663/176	27	685/240	32
--------------	----------------	-----------	----------------	-----------	----------------	-----------

Dane : Dane własne przedszkoli z miasta

W kontekście liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego na terenie miasta dostrzegalny jest utrzymujący się trend wzrostowy. W roku szkolnym 2015/2016 z wychowania przedszkolnego korzystało 543 dzieci, a w roku 2020/2021 liczba ta wynosiła 685 osób.

W demografii gminy dostrzegalny jest ogólny spadek liczby ludności oraz ilości urodzeń : w roku 2015 przyszło na świat 172 dzieci, a w roku 2021 tylko 140 dzieci. Utrzymujący się wzrost liczba dzieci przedszkolnych to możliwy wzrost świadomości edukacyjnej rodziców oraz skutek zmniejszonej liczby bezrobotnych na lokalnym rynku pracy. Pobyt w przedszkolu dobrze rokuje na przyszłą edukację, wcześniejsze rozpoczęcie nauki ma wpływ na późniejsze wyniki egzaminacyjne, a także na lepszą socjalizację dzieci.

Tabela 8: Wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi objętych wsparciem

Nazwa placówki	Formy zajęć
Przedszkole nr 1 w Hajnówce	• nauczyciel wspomagający, rewalidacja • wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Przedszkole nr 2	• wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Przedszkole nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi im. Żubra Pompika w Hajnówce	• terapia integracji sensorycznej • terapia logopedyczna • zajęcia z psychologiem • rehabilitacja ruchowa • zajęcia korekcyjno – kompensacyjne • terapia TUS • rewalidacja (terapia autyzmu, zajęcia logopedyczne; rehabilitacja ruchowa; zajęcia z tyflopedagogiem; zajęcia z oligofrenopedagogiem) • wsparcie psychologiczno – pedagogiczne
Przedszkole nr 5 w Hajnówce	• zajęcia logopedyczne, terapia ręki, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne • zajęcia logopedyczne, zajęcia korekcyjno – kompensacyjne • wsparcie psychologiczno – pedagogiczne

Dane : Dane własne przedszkoli z miasta

Specjaliści przedszkolni świadczący wsparcie terapeutyczne, w roku szkolnym 2020/2021 stanowili grupę łącznie 36 osób, w tym: 18 osób w Przedszkolu nr 3, 10 osób w Przedszkolu nr 5, 4 w Przedszkolu nr 2, 4 w Przedszkolu nr 1.

W ramach wsparcia edukacji i zapewnienia dostępności do edukacji przedszkolnej realizowano wiele projektów współfinansowych ze środków EFS:

1. Moja szkoła (realizacja w latach 2019-2021) – skierowany do trzech hajnowskich szkół podstawowych; zajęcia dla uczniów w/w szkół zajęcia rozwijające uzdolnienia i dydaktyczno – wyrównawczych z języka angielskiego, zajęcia rozwijające kompetencje w zakresie przedmiotów przyrodniczych i matematycznych, zajęcia rozwijające kompetencje cyfrowe oraz zajęcia z programowania, z zakresu terapii Integracji Sensorycznej (IS) dla uczniów niepełnosprawnych z SP2,

indywidualne zajęcia logopedyczne, doradztwo edukacyjno – zawodowe, nauka gry w szachy) szkolenia dla nauczycieli podnoszące ich kompetencje cyfrowe.

2. „Zdalna szkoła – wsparcie Ogólnopolskiej Sieci Edukacyjnej w systemie kształcenia zdalnego” oraz „Zdalna szkoła plus” zakupiono 80 sztuk laptopów wraz z niezbędnym oprogramowaniem i akcesoriami czterem miejskim szkołom podstawowym.

3. „Animator sportu” zorganizowano zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży.

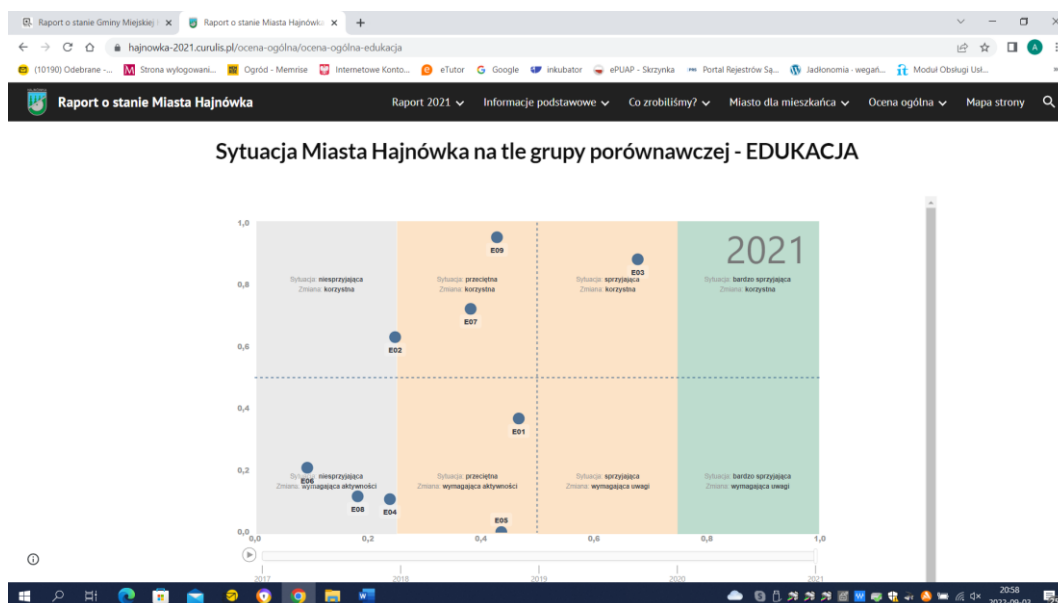
4. „Umiem pływać” - zorganizowano naukę pływania oraz doskonalenia umiejętności pływania dla 116 uczniów hajnowskich szkół. W tabeli poniżej wymieniono oraz krótko scharakteryzowano realizowane projekty, skierowane do placówek oświatowych.

Tabela 9: Projekty edukacyjne w latach 2019-2021

Nazwa placówki	Realizowane projekty zewnętrzne
Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Janusza Kusocińskiego w Hajnówce	1. Projekt „Młodzieżowy Eko Rower” tworzenie nowych, modnych trendów wśród młodzieży ze szczególnym naciskiem na ekologiczny tryb życia i bezpieczeństwo; rajd rowerowy po Puszczy Białowieskiej, spotkania z policją, konkursy. Zakupiono stojaki rowerowe do szkoły oraz kaski rowerowe.
Szkoła Podstawowa Nr 4 im. Henryka Sienkiewicza w Hajnówce	1. Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś: „Transgraniczne tradycje weselne w kontekście historycznym i współczesnym przekładzie dla młodego pokolenia 2. Program „AI Schools & Academy” na prowadzenie zajęć o Sztucznej Inteligencji (AI) w 4 grupach poziom – Maluch, Benjamin i Master; przeszkolenie w tym zakresie 3 nauczycieli informatyki. 3. SKS dla każdego – 6 godz. dodatkowych zajęć sportowych w 3 grupach. 4. „Podniesienie kompetencji cyfrowych wśród uczniów i nauczycieli województwa podlaskiego”. Celem projektu było zwiększenie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w szkołach, w nauczaniu przedmiotowym, a w konsekwencji także w życiu codziennym. W ramach projektu odbywają się szkolenia dla nauczycieli oraz zakup sprzętu TIK 5. Lekkoatletyka dla Każdego –dodatkowe zajęcia sportowe z lekkoatletyki.
Przedszkole Nr 1 w Hajnówce	Moje przedszkole”- dodatkowe zajęcia informatyczne, badawcze, wyrównawcze i językowe (język angielski).
Żłobek Samorządowy w Hajnówce	1. „Nowe miejsca żłobkowe w Gminie Miejskiej Hajnówka”, którego celem jest wsparcie zatrudnienia 20 osób pełniących funkcje opiekuńcze poprzez zwiększenie o 20 miejsc świadczenia usług opieki nad dziećmi wieku do lat 3 na terenie miasta Hajnówka. 2. Maluch+ 2020

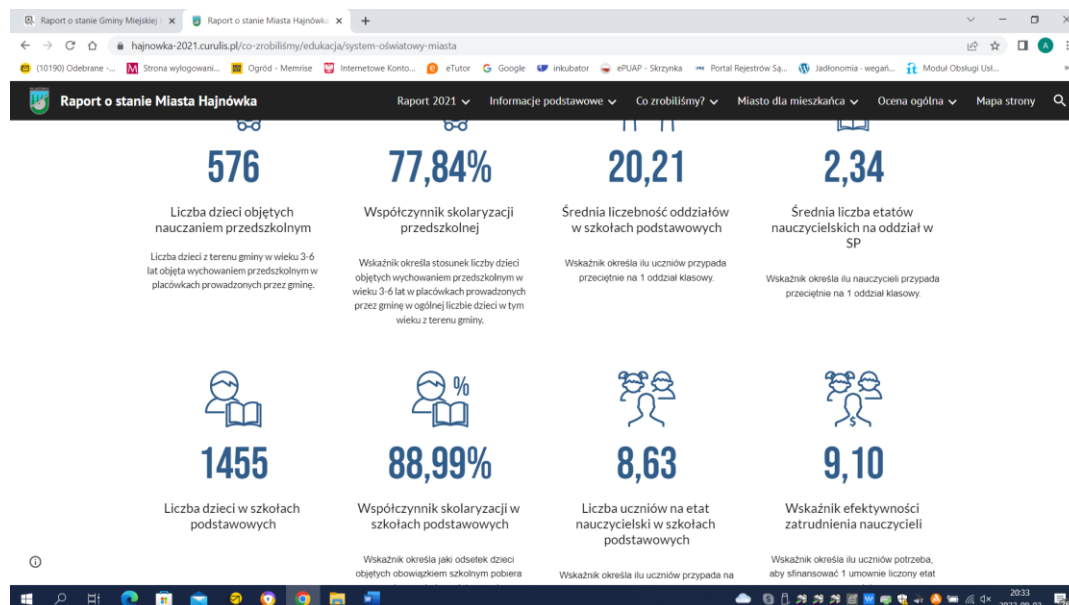
W latach 2015-2021 miasto oferowało młodym rodzicom **usługę żłobkową**, możliwości oddania pod fachową opiekę dzieci w wieku poniżej 3 lat. W 2021 roku opieką objętych było 119 dzieci.

Rys 5: Ocena sytuacji edukacyjnej na tle innych miast podlaskich

Dane: <https://hajnowka-2021.curulis.pl/ocena-og%C3%B3lna/ocena-og%C3%B3lna-edukacja>

Rys 6: Liczby dotyczące edukacji

Dane: <https://hajnowka-2021.curulis.pl/ocena-og%C3%B3lna/ocena-og%C3%B3lna-edukacja>

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU EDUKACJI:

- Oświata w Hajnówce wykazuje korzystne zmiany na tle lata 2015-2021 oraz porównywanych miast. Wyrazem tego są wskaźniki dotyczące subwencji oświatowej na ucznia, efektywności zatrudnienia nauczycieli, liczebności oddziałów w szkołach podstawowych oraz wydatki bieżące na ucznia.
- Na przestrzeni lat 2015-2021 widoczny jest niewielki spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych o ok 7%; znaczny wzrost dzieci z niepełnosprawnościami z 26 do 43 osób, o 65%.

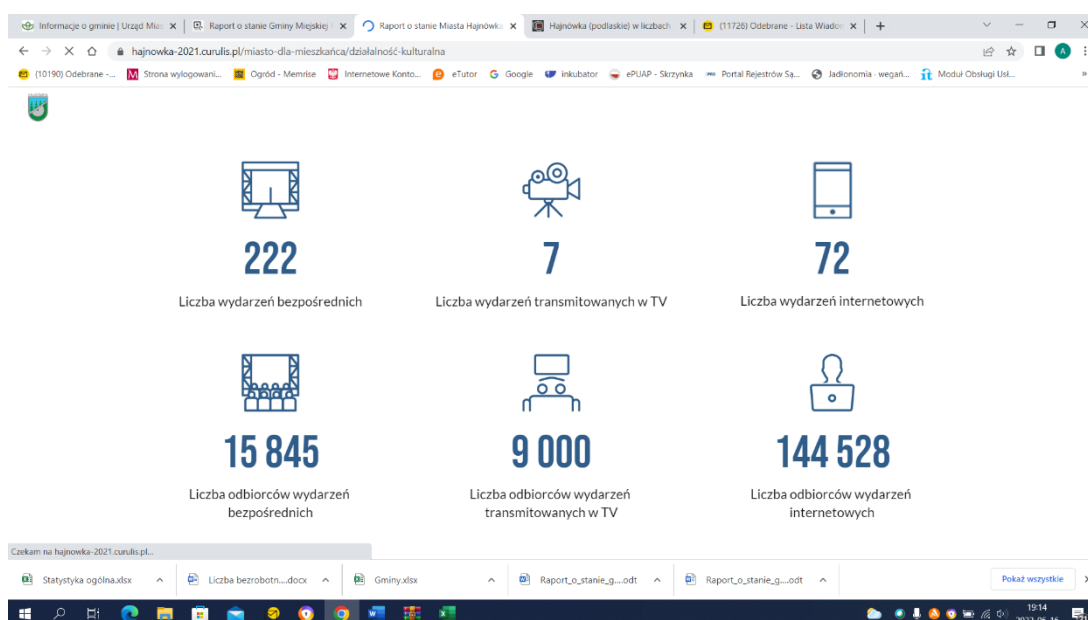
- W przedszkolach zauważalny jest wzrost liczby dzieci o 5%, z 534 do 556 oraz wzrost potrzeb specjalistycznego wsparcia dla dzieci, wzrost liczby dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności.
- Lata 2015-2021 ukazują tendencję znacznie zwiększającego się wsparcia usługowego na terenie szkół– poradnictwo specjalistyczne wzrosło z 336 do 709 w liczbie usług; więcej dzieci bierze udział w zajęciach wyrównawczych, programach celowych i zwiększa się ich liczba, więcej osób korzysta z posiłku. Obserwowany jest spadek z liczby 135 do 53 stypendiów szkolnych.
- Należy zadbać o skoordynowanie usług na terenie miasta na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami, ich rodzin poprzez powołanie/mianowanie koordynatora usług społecznych i zdrowotnych na rzecz rodzin z niepełnosprawnościami.
- Ważnym elementem jest pozyskiwanie specjalistów do wsparcia rozwoju społecznego i edukacyjnego podopiecznych placówek, zwiększenie liczby ich godzin. Liczba przygotowanych i wydawanych opinii dla dzieci wymaga dodatkowego zatrudnienia kadry diagnostyczno-terapeutycznej.
- Konieczne jest stałe prowadzenie doskonalenia nauczycieli w zakresie kompetencji kluczowych.
- Potrzeby dostrzegane przez kadrę szkolną :
 - a) zły stan psychiczny uczniów w związku z sytuacją w kraju, na granicy, za granicą,
 - b) trudna sytuacja rodzin w wielu domach, zaniedbania – wsparcie rodziców w kryzysach,
 - c) wsparcie rodzin z dziećmi ze specjalnymi potrzebami,
 - d) niska motywacja uczniów do nauki,
 - e) uzależnienie od komputerów, mediów, telefonów itp.
- Niezbędne jest utrzymanie zajęć pozalekcyjnych prowadzonych przez placówki edukacyjne, gdyż gwarantuje to wyrównywanie szans rozwojowych oraz aktywny sposób spędzania czasu, alternatywny wobec cyfrowych wzorców, kontynuowanie programów skierowanych na bezpieczeństwo fizyczne i psychiczne uczniów, w tym w Internecie w celu minimalizacji zachowań przemocy i agresji.
- Należy przygotować rozwiązanie miejskie na prognozowaną wymianę kadry w szkołach, w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych przez 30% nauczycieli w najbliższym okresie.
- Potrzebne jest wsparcie szkół w rozwoju infrastruktury, w tym doposażeniu sal w pomoce dydaktyczne, rozwój pomieszczeń specjalistycznych przy wykorzystaniu procesu Programu Rewitalizacji, rozbudowa sal lekcyjnych (SP 3), wymiana podłóg, modernizacja łazienek uczniowskich, utworzenie boiska wielofunkcyjnego (SP 4), malowanie korytarzy i klatki schodowej przedszkola, wykonanie bezpiecznego podłoża na placu zabaw, modernizacja placu zabaw, zakup nowych pomocy dydaktycznych i sprzętów do zajęć gimnastycznych; dostosowanie obszaru szkoły dla osób z niepełnosprawnościami (podjazdy, winda), odbudowa boiska, placu, parkingu, magazynu itp. (SP nr 2).
- W związku z realizacją projektów i programów edukacyjnych potrzeba pozyskania funduszy do współpracy międzynarodowej.

KULTURA W MIEŚCIE

Istotnym czynnikiem warunkującym aktywność kulturową mieszkańców są dobrze funkcjonujące instytucje kultury, grupy aktywnych liderów, zespoły oraz zaangażowany w ten obszar samorząd, reprezentowany przez jednostkę organizacyjną. W 2021 roku w mieście Hajnówka były to:

- Hajnowski Dom Kultury,
- Miejska Biblioteka Publiczna,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji,
- Park Wodny, Rodzinna Strefa Zabaw,
- Uniwersytet III Wieku.

Rys 7: Wydarzenia kulturalne i ich odbiorcy w Hajnówce w 2021 roku

Dane: <https://hajnowka-2021.curulis.pl/raport-2021>

Na terenie miasta odbywa się ponad 200 wydarzeń kulturalnych i turystycznych rocznie.

Za organizacją imprez kulturalnych, warsztatów dla dzieci i dorosłych, wsparcie amatorskich i profesjonalnych zespołów artystycznych, współpracę z placówkami oświatowymi, kulturalnymi i innymi instytucjami w zakresie upowszechniania kultury odpowiada **Hajnowski Dom Kultury** - samorządowa instytucja kultury w mieście. W latach 2015-2021 zatrudniał ponad 20 osób, w 2021 roku 15 pracowników etatowych oraz 6 dodatkowych: instruktorów, trenerów.

Nadrzędnym celem **HDK** jest stworzenie mieszkańcom możliwości korzystania z różnych form życia kulturalnego. W swojej ofercie programowej oferuje więc działania, które służą integracji społeczeństwa i adresowane są dla jak najszerzej liczby mieszkańców poprzez uwzględnienie ich

oczekiwać. HDK podejmuje działania stwarzające ofertę dla przybywających turystów, zwłaszcza podczas miesięcy wakacyjnych.

Wydarzeniem kultury sakralnej, z którym miasto jest kojarzone w Polsce i na świecie jest **Międzynarodowy Festiwal Hajnowskie Dni Muzyki Cerkiewnej**. Najczęściej odbywa się ono w maju, a przesłuchania konkursowe przeprowadzane są w Soborze św. Trójcy w Hajnówce. W festiwalu biorą udział chóry z Polski, Białorusi, Serbii i wielu innych krajów.

Każdego roku kalendarzowego HDK wraz z partnerami realizuje szereg wydarzeń kulturalnych, a w okresie świąt Bożego Narodzenia, karnawału oraz ferii zimowych zajęcia i warsztaty dla najmłodszych mieszkańców.

W 2021 r. przy Hajnowskim Domu Kultury działało **38 grup amatorskich zespołów** artystycznych i kół zainteresowań gromadząc średnio ok. 500 uczestników tygodniowo. Były to zespoły i grupy taneczne, wokalne, plastyczne i teatralne. Odbywały się również zajęcia wokalne, teatralne, z robotyki i rękodzielnicze, których uczestnikami były dzieci, młodzież i dorośli. Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniom społeczeństwa **HDK** ciągle poszerza swoją ofertę. Od września 2021 r. uruchomiono 2 grupy nowych zajęć dla najmłodszych (od 2,5 do 4 lat) - Klub Malucha, grupa muzyczno-teatralna HART oraz forma aktywności fizycznej.

Tabela 10: Działalność Hajnowskiego Domu Kultury

	2015	2018	2020
Zasoby	budynek HDK, amfiteatr	budynek HDK, amfiteatr	budynek HDK, amfiteatr, plac zabaw
Zajęcia/ koła/zespoły warsztaty/	Studio Piosenki Estradowej, Zespół „Echo Puszczy”, ZTL „Przepiórka” Zespół Tańca Nowoczesnego „Iluzja”, „X” Zespół Tańca Hip-Hop, Klub Tańca Towarzyskiego, Mażoretki, Koło Plastyczne „Deformacja” Klub Amatora Plastyka, Pracownia „Gobelinu” Teatr „Różności” Teatr „Dzwonki” Warsztaty lego	Studio Piosenki Estradowej, Zespół wokalny „Cykada” „Puls” „Domino” Zespół Pieśni „Echo Puszczy” ZTL „Przepiórka” Zespół Tańca Nowoczesnego „Abrakadabra” i „Iluzja” Zespół Tańca Hip-Hop, Mażoretki, Klub Tańca Towarzyskiego, Koło plastyczne „Deformacja” Klub amatora Plastyka, Pracownia „Gobelinu” Teatr „Różności”	Studio Piosenki Estradowej, Zespół muzyczny „Małe HDK” „Cykada” „Puls” „Domino” Zespół Pieśni „Echo Puszczy” Chór Miejski, Nauka gry na pianinie, Koło plastyczne „Deformacja” Klub amatora Plastyka, Pracownia „Gobelinu” Teatr „Dzwonki” ZTL „Przepiórka” Zespół Tańca Nowoczesnego „Abrakadabra” „Iluzja” Mażoretki,

		Teatr „Dzwonki”	Salsa, Klub Tańca Towarzyskiego
Kalendarz wydarzeń, w tym spotkania wielopokoleniowe, najważniejsze imprezy integracyjno-kulturalne	Wojewódzkie Spotkania Kolędnicze, Festiwal Filmów Rosyjskich, Konkursy Recytatorskie, Przegląd na Haft i Koronkę, Wiosna Młodych Talentów, Parada Orkiestr Dętych, Festiwal Piosenki dla Dzieci, Przebojem na Antenę, Festiwal Bułata Okudźawy, Jarmark Żubra, Podlaska Oktawa Kultur, Przegląd Sztuki Nieprofesjonalnej Ziemi Hajnowskiej, Koncert Kolęd	Bal Seniora, Koncert Michała Skiepmo, Kabaret „Smile” Dzień Babci i Dziadka, Festiwal Filmów rosyjskich, Konkursy Recytatorskie dla dzieci, Przegląd na Haft i Koronkę, Parada Orkiestr Dętych, Wiosna Młodych Talentów, Dzień Dziecka, Festiwal Bułata Okudźawy, Jarmark Żubra, Letnie potańcówki, Plener Rzeźbiarski, Koncert Zespołu Wojska Polskiego, Koncert Zespołów Ukraińskich, Przegląd Sztuki Nieprofesjonalnej Ziemi Hajnowskiej, Kino Lumiere, Koncert Kolęd	Bal Seniora, Koncert Michała Skiepmo, Koncert Noworoczny Zespołu Wojska Polskiego, Kabaret „Moherowe berety” Koncert Zespołu 5/6, Spektakl teatralny „Miłość do potęgo trzeciej” Przegląd na Haft i Koronkę, Spektakl muzyczny „Dzieci-dzieciom” Kabaret „Ani mru mru” Konkursy recytatorskie, Festiwal Piosenki Przedszkolaka, Koncert Amatorskich Zespołów Artystycznych, Kino Plenerowe, Plener Rzeźbiarki, Koncert Zespołu Wojska Polskiego, Jarmark Żubra, Przegląd Sztuki Nieprofesjonalnej Ziemi Hajnowskiej, Koncert Kolęd

Dane: Hajnowski Dom Kultury

Zespoły i uczestnicy zajęć prowadzonych w Hajnowskim Domu kultury rozwijając swoje pasje w 2021 r. występowali podczas wydarzeń organizowanych w Hajnówce, ale też reprezentowali Miasto Hajnówka na zewnątrz, osiągnęli znaczne sukcesy.

HDK i MBP pozyskują też środki finansowe zewnętrzne na dodatkową działalność w mieście, jak np. Hajnówka dostępna – program dostępności miasta w sferach kultury i turystyki inspirowany rozwiązaniami włoskimi z miasta Matera.

Miejska Biblioteka Publiczna stara się być miejscem, odwiedzanym przez czytelników młodszych i starszych, zapewniając miejsce do czytania, korzystanie z materiałów na zajęcia i pisanie referatów. Dostęp do Biblioteki przystosowany jest dla czytelnika niepełnosprawnego, dokonano zakupu Czytaków Orion Plus (odtwarzaczy książki mówionej dla osób niewidomych i niedowidzących, przeprowadzono remont (przebudowę) łazienki ogólnodostępnej z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych (niepełnosprawnych ruchowo, poruszających się na wózkach inwalidzkich) wraz

z towarzyszącą infrastrukturą. Dostęp do informacji i zasobów bibliotecznych jest możliwy poprzez kontakt bezpośredni, telefoniczny, e-mailowy oraz rezerwację online. Pracownicy biblioteki zostali przeszkoleni z podstaw języka migowego i ukończyli kursy dla asystentów osób niepełnosprawnych. Biblioteka posiada również **dostosowaną do potrzeb osób o utrudnionym dostępie (z niepełnosprawnościami, starszych)** stronę internetową biblioteki, zgodnie ze standardami dostępności cyfrowej WCAG 2-1, zgodnie z ustawą z dnia 4 kwietnia 2019 r. o zapewnieniu dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych oraz stanowisko komputerowe do obsługi czytelników niepełnosprawnych i niewidomych.

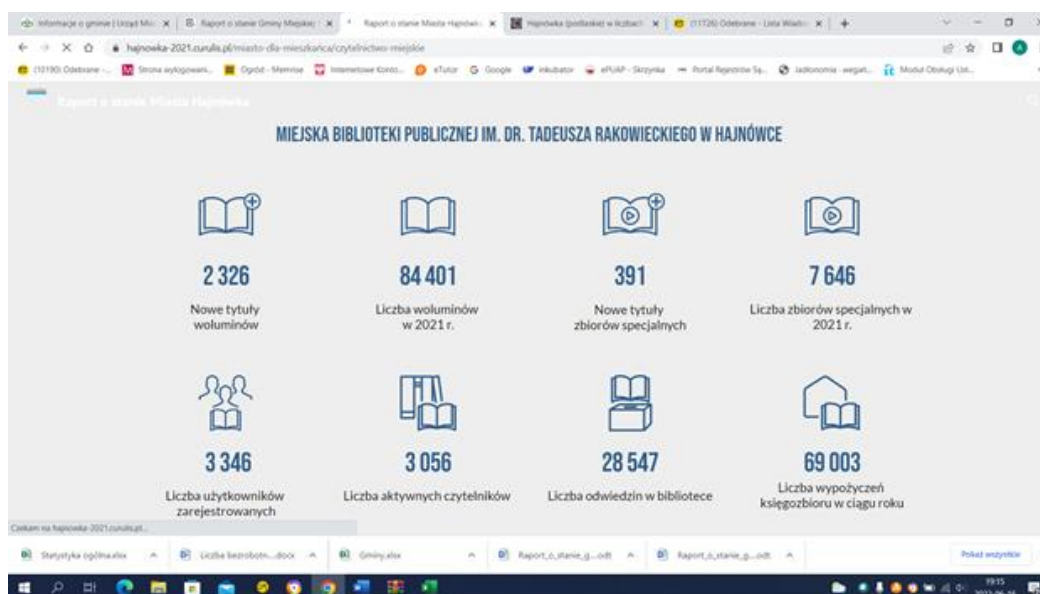
Do zbiorów bibliotecznych należą audiobooki, które poprzez swoją formę - nagranie dźwiękowe tekstu czytanego przez lektora, są doskonałą formą poznawania literatury przez osoby starsze, niedowidzące, niewidome. Niedowidzącym sympatykom tradycyjnej książki w formie papierowej oferuje się 90 egzemplarzy z dużą czcionką. Udostępnia się kilka tytułów książek pismem Braille, a. Zbiory te są sukcesywnie uzupełniane.

Prezentacje książek i czytanie, tematyczne lekcje biblioteczne, literackie i regionalne prezentacje multimedialne należą do stałych form pracy biblioteki.

Biblioteka stale uzupełnia księgozbiór. W latach 2015-2021 realizowała dodatkowe działania w ramach NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA na zakup nowości wydawniczych do bibliotek Publicznych.

Na dzień 31.12.2021 r. księgozbiór biblioteki liczył 84 401 pozycji – z czego w roku 2021 przybyło 42326 książek. Bibliotekę w ciągu roku odwiedzono 28 547 razy, to daje średnio ponad 113 osób dziennie.

Rys 8: Działalność MBP w 2021 roku

Dane: <https://hajnowka-2021.curulis.pl/raport-2021>

Biblioteka oferuje czytelnikom nowości wydawnicze, literaturę piękną zagraniczną i polską dla dzieci, młodzieży i dorosłych, literaturę popularnonaukową z różnych dziedzin wiedzy, zbiory

regionalne, literaturę obcojęzyczną, księgozbiór podręczny, lektury szkolne, opracowania lektur, książkę czytaną /e-booki/, książki z dużymi literami dla dzieci, prasę w formie papierowej i elektronicznej, zapewnia dostęp do platformy książek elektronicznych LEGIMI. Jest to nowe źródło udostępniania czytelnikom MBP materiałów bibliotecznych.

Biblioteka organizuje spotkania autorskie, na których promowani są lokalni twórcy; włącza się do akcji „Narodowego Czytania”, współpracują też z parafiami, innymi instytucjami znajdującymi się na terenie miasta, z Muzeum i Ośrodkiem Kultury Białoruskiej w Hajnówce, BTSK w Białymstoku, Fundacją Muzyka Cerkiewna w Hajnówce, Stowarzyszeniem Miłośnicy Muzyki Cerkiewnej Białowieskim Parkiem Narodowym. W 2021 r. w ramach upowszechniania książki i promocji czytelnictwa były organizowane spotkania autorskie z ciekawymi i poczytnymi autorami, promujące określone pozycje literatury, akcje czytelnicze, lekcje o książce i bibliotece, wystawy literackie, zajęcia edukacyjne itp.

Biblioteka aktywnie współpracuje z Kołem Niewidomych oraz Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Hajnówce. Osoby te są czytelnikami biblioteki, uczestnikami spotkań autorskich, wykładów, uroczystości okolicznościowych. Stanowią też liczną grupę czytelników prasy i księgozbioru oraz członków Dyskusyjnego Klubu Książki dla Dorosłych.

W ramach współpracy z Centrum Integracji Społecznej odbyły się cykliczne spotkania edukacyjne promujące bibliotekę i jej zasoby. W ramach współpracy z Terenowym Kołem Związku Niewidomych w Hajnówce odbywały się spotkania w siedzibie związku połączone z prezentacjami multimedialnymi.

Biblioteka intensywnie realizuje edukację czytelniczną adresowaną do różnych grup wiekowych: przedszkolaków, uczniów szkół podstawowych i średnich. Stałym punktem współpracy biblioteki z innymi placówkami jest współorganizacja konkursów między przedszkolnych oraz szkolnych.

W bibliotece mają formalną siedzibę Towarzystwo Przyjaciół Hajnówki i Stowarzyszenie Potomków Pierwszych Hajnowian.

W zasobach MBP znajdują się publikacje dostępne dla mieszkańców związane ze zdrowiem, bezpieczeństwem.

Tabela 11: Działalność Miejskiej Biblioteki Publicznej w Hajnówce

	2015	2018	2020
Zasoby	12 pracowników etatowych ; Pomieszczenia biblioteki zajmują powierzchnię 673 m². Na parterze znajdują się Wypożyczalnia dla Dorosłych i Oddział dla Dzieci. Na I piętrze Czytelnia dla Dorosłych i pomieszczenia administracyjne.	12 pracowników etatowych; Pomieszczenia biblioteki zajmują powierzchnię 673 m² Na parterze znajdują się Wypożyczalnia dla Dorosłych i Oddział dla Dzieci. Na I piętrze Czytelnia dla Dorosłych i pomieszczenia administracyjne.	12 pracowników etatowych; 1 budynek – 673 m² Na parterze znajdują się: Wypożyczalnia dla Dorosłych i Oddział dla Dzieci. Na I piętrze: Czytelnia dla Dorosłych i pomieszczenia administracyjne.

Zajęcia/ programy/ koła/ warsztaty	Szkolenie internetowe dla hajnowian w wieku 50+ - 7 spotkań (74 osoby) Lekcje biblioteczne i warsztaty dla dzieci - 76 spotkań (1643 dzieci) Zajęcia dla grup szczególnej troski - 6 spotkań (98 osób) Promocje książek i spotkania autorskie - 16 spotkań (459 dorosłych i 205 dzieci) Spotkania teatralne dla dzieci - 8 spotkań (223 dzieci)	Lekcje biblioteczne i warsztaty dla dzieci - 100 spotkań (1965 dzieci) Zajęcia dla grup szczególnej troski - 5 spotkań (191 dorosłych i 17 dzieci) Promocje książek i spotkania autorskie - 12 spotkań (219 dorosłych i 157 dzieci) Spotkania teatralne dla dzieci - 8 spotkań (223 dzieci)	Lekcje biblioteczne i warsztaty dla dzieci - 15 spotkań (332 dzieci) Promocje książek i spotkania autorskie - 4 spotkań (61 dorosłych)
Grupy formalne i nieformalne dzieci i młodzieży dorosłych i starszych	Hajnowski Klub Fantastyki Terra Mare (młodzież) - 50 spotkań - 535 osób Dyskusyjny Klub Książki dla Dorosłych - 8 spotkań - 67 osób Klub Literacki (dorośli) - 8 spotkań - 38 osób	Dyskusyjny Klub Książki dla Dorosłych - 9 spotkań - 55 osób Dyskusyjny Klub Książki dla Dzieci - 10 spotkań - 78 osób Hajnowski Klub Fantastyki Terra Mare (młodzież) - 7 spotkań - 49 osób (młodzież) Klub Młodych Mam - 4 spotkania (35 dorosłych i 32 dzieci) Towarzystwo Przyjaciół Hajnówki - 4 spotkania (32 osoby)	Dyskusyjny Klub Książki dla Dorosłych - 2 spotkania - 15 osób Dyskusyjny Klub Książki dla Dzieci - 2 spotkania - 17 osób Klub Miłośników Poezji - 2 spotkania (19 dorosłych)

Dane: Miejska Biblioteka Publiczna w Hajnówce

Jednostką samorządową powołaną do realizacji zadań kultury fizycznej, rekreacji i turystyki jest **Ośrodek Sportu i Rekreacji w Hajnówce**. Przedmiotem działania OSiR jest:

- koordynacja działań na rzecz pełnego wykorzystania istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej,
- przygotowywanie oferty w zakresie sportu powszechnego oraz tworzenie kalendarza imprez sportowo-rekreacyjnych i turystycznych,
- prowadzenie działalności wychowawczej i popularyzatorskiej w zakresie rozwoju kultury fizycznej i sportu, turystyki i rekreacji,
- organizowanie szkoleń, treningów oraz imprez i zawodów sportowo-rekreacyjnych,
- współpraca z klubami i organizacjami sportowymi - organizacja zajęć w sekcjach sportowych

W roku 2021 OSiR zatrudniał 13 osób.

Ośrodek Sportu i Rekreacji od wielu lat prowadzi systematycznie drużyny piłkarskie, drużyny pływackie w ramach współzawodnictwa Szkolnego Związku Sportowego, imprezy biegowe, w tym trasą ścieżkami Puszczy Białowieskiej, turystykę rowerową, piłkę siatkową, tenis ziemny, stołowy i rozgrywki szachowe.

Bazę Ośrodka stanowi: **stadion lekkoatletyczny, boiska, korty tenisowe, kompleks basenowy, Street Workout Park, Centrum Turystyczno-Rekreacyjne.**

Bazę sportowo - rekreacyjną w Hajnówce uzupełniają:

- **Park Wodny** - kompleks rekreacyjno-sportowy, nowoczesny, przyjazny środowisku z urządzeniami przystosowanymi do użytkowania przez osoby niepełnosprawne.
- **sale gimnastyczne przy Szkołach.**

Usługi kultury fizycznej i sporty na terenie miasta uzupełniają podmioty prywatne, niepubliczne i organizacje społeczne w zakresie rozwoju różnych dyscyplin sportowych, takie jak:

- Akcja Hajnówka Biega,
- Klub Sportowy Parkiet Hajnówka - sekcja lekkoatletyki,
- Hajnowski Klub Sportowy Żubr - sekcja judo, sekcja kulturystyki,
- Klub Sportowy Puszcza Hajnówka:
- Sekcja piłki nożnej, Klasa Okręgowa Województwa Podlaskiego,
- Sekcja pływacka,
- MKS Hajnówka - sekcja piłki siatkowej
- Akademia Piłkarska Pasja - piłka nożna,
- UKS Unia Hajnówka - boks,
- Klub Karate Tradycyjnego - karate,
- Powiatowy Szkolny Związek Sportowy - organizator cyklu imprez ujętych w kalendarzu Wojewódzkiego Szkolnego Związku Sportowego,
- Stowarzyszenie Kultury Fizycznej ADSUM - organizator przedsięwzięć w zakresie rekreacji i zdrowego trybu życia,
- Uczniowskie Kluby Sportowe przy Szkołach - zajęcia pozalekcyjne dla uczniów przedmiotowych szkół.

Dostępności do kultury i rozwojowi społeczności miasta służyły też zrealizowane miejskie projekty. Zakończona została kompleksowa modernizacja stadionu w ramach „**Rewitalizacji Obszarów Zdegradowanych Hajnówki – Strefa Urbanistyczna Chemiczna**”: powstał m.in. wydzielony plac do organizacji plenerowych potańcówek, rodzinna strefa z placem zabaw na bezpiecznym podłożu, duże, wielofunkcyjne urządzenia do zabaw i rozwijania sprawności oraz mniejsze urządzenia dla młodszych dzieci, stoły do gry w szachy, ławki, leżaki parkowe do odpoczynku, stoliki parkowe i stojaki na rowery.

Dziedzictwo kultury materialnej obszaru gminy Hajnówka związane jest również ze wszystkim miejscami turystycznymi i budownictwem sakralnym, takim jak:

- Muzeum Kowalstwa i Ślusarstwa,

- Muzeum i Ośrodek Kultury Białoruskiej,
- Park Miniatur Zabytków Podlasia,
- Turystyczna Kolejka Wąskotorowa,
- Ścieżka przyrodniczo – edukacyjna Judzianka,
- Sobór św. Trójcy,
- Cerkiew pw. św. Męczennika Dymitra Sołunskiego,
- Cerkiew pw. Narodzenia Świętego Jana Chrzciciela,
- Krynoczka,
- Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego,
- Kościół pw. św. św. Cyryla i Metodego,
- Zakon klauzulowy kontemplacyjny Mniszki Klaryski od Wiecznej Adoracji,
- Kościół Chrześcijan Baptystów,
- Kościół Adwentystów Dnia Siódmego,
- Kościół Zielonoświątkowy.

Są to obiekty architektury i budownictwa o wartościach historyczno-kulturowych.

WNIOSKI I TENDENCJE ZMIAN W OBSZARZE KULTURY:

- Poziom dostępności infrastruktury i aktywności instytucji kultury na przestrzeni lat 2015-2021 jest wysoki. HDK, Biblioteka Miejska, OSiR z innymi instytucjami kultury i samorządem miasta wykazują dodatkowe inicjatywy w pozyskiwaniu zewnętrznych środków.
- Miejska Biblioteka Publiczna mimo dogodnej lokalizacji, ma ograniczone możliwości rozwinięcia działalności kulturalno-oświatowej spowodowane warunkami lokalowymi, z powodu braku windy lub podnośnika uniemożliwia osobom z dysfunkcjami narządu ruchu dotarcie do pomieszczeń na piętrze budynku. Przestrzeń Oddziału dla Dzieci i Młodzieży nie pozwala na komfortowe dla bibliotekarzy i użytkowników korzystanie z części wydzielonej na Czytelnię dla Dzieci (ograniczony metraż, nieustawne pomieszczenie).
- Niezbędne jest dostosowanie kultury w obszarze IT (potrzeba doinwestowania w sprzęt komputerowy, profesjonalne skanery do digitalizacji materiałów bibliotecznych, wysokiej klasy drukarki do przygotowywania licznych wystaw rocznicowych, zaproszeń, plakatów, dyplomów czy ulotek, a także stworzenia strefy do samodzielnego korzystania przez użytkowników z dostępem do drukarki, xero czy skanera).
- HDK stara się odpowiadać na potrzeby wszystkich grup społecznych gminy - rozwijając swoją działalność stałą i dodatkową. Do tego celu niezbędne jest pozyskanie kadry instruktorskiej oraz środków finansowych na prowadzenie działalności.

- Samorząd Miasta i HDK dostrzegają wyraźną potrzebę rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, aktywizacji seniorów, tworzenia atrakcyjnych form z zajęć dla dzieci i młodzieży, wprowadzenie nowych form spędzania czasu wolnego dla mieszkańców miasta

KWESTIA ZDROWIA MIESZKAŃCÓW

W zakresie ochrony zdrowia mieszkańcy Hajnówki korzystają z infrastruktury i usług oferowanych na poziomie ponadlokalnych, zlokalizowanych przede wszystkim w mieście Hajnówka.

W mieście funkcjonowało w **2022 roku 8 praktyk lekarskich, 2 ośrodki usług pielęgniarских, 9 gabinetów stomatologicznych, 2 punkty diagnostyczne oraz 8 aptek/punktów aptecznych**.

W związku z realizacją Narodowego Programu Szczepień Ochronnych przeciwko wirusowi SARS-CoV-2 w 2021 r. na terenie Hajnówki dostępne były punkty, w których wykonywano szczepienia przeciwko COVID-19. W ramach podjętych wysiłków opracowywano, aktualizowano i zamieszczano materiały związane z Narodowym Programem Szczepień przeciw COVID-19 na stronie internetowej miasta. Ponadto, mieszkańcy Hajnówki mogli zgłaszać potrzebę zapewnienia transportu do najbliższego punktu szczepień. Efektem podjętych działań było zaszczepienie blisko 10 tys. mieszkańców Hajnówki.

System służby zdrowia funkcjonuje w oparciu o działalność będącego wielospecjalistycznym szpitalem powiatowym **Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Hajnówce**.

Tabela 12: Specjalizacje lekarskie SP ZOZ w Hajnówce

	2015	2018	2020
	16	17	15
Medycyna rodzinna	4 (w tym 2 dodatkowo pediatria)	6 (w tym 2 dodatkowo pediatria)	3 (w tym 1 dodatkowo pediatria)
Medycyna ogólna II stopień	1	1	1
Bez specjalizacji	3	2	4
Choroby wewnętrzne I stopień	4	4	3
Choroby wewnętrzne II stopień	1 (plus dodatkowo reumatologia)	1 (plus dodatkowo reumatologia)	1 (plus dodatkowo reumatologia)
Neonatologia II stopień	1	1	1
Pediatria I stopień	1	0	0
Pediatria II stopień	1	2	1

Dane: SPZOZ w Hajnówce

Tabela 13: Zatrudnienie kadry i służb medycznych w SP ZPZ w Hajnówce

	Lata		
	2015	2017	2020
lekarze	16	17	15
położne	18	19	20
pielęgniarki	263	247	261
ratownicy medyczni	2	8	12
fizjoterapeuci	20	21	21
technicy fizjoterapii	6	6	10
technicy masażyści	4	6	4
opiekunowie medyczni	0	13	18
higienistki szkolne	2	2	1
psycholodzy	3	9	14
logopedzi	2	4	5
terapeuci zajęciowi	6	7	7
technicy elektroradiologii	6	9	9

Dane: SPZOZ w Hajnówce

Formy pracy SPZOZ:

- świadczone usługi lecznicze, praktyczne i diagnostyczne,
- prowadzono edukację zdrowotną promującą zdrowy styl życia, aktywność fizyczną,
- profilaktykę onkologiczną: rak szyjki macicy ,rak piersi, rak jelita grubego, rak płuc,
- profilaktykę cukrzycy,
- profilaktykę wad postawy i wady wzroku u dzieci,
- profilaktykę chorób zakaźnych,
- opiekę zdrowotną w chorobach przewlekłych, uzależnieniach,
- opiekę nad pacjentem w podeszłym wieku,
- odwiedziny patronażowe u dzieci do 1 r.ż., u dzieci od 1 roku życia.

Mieszkańcy Hajnówki poza szeregiem poradni specjalistycznych w SPZOZ mogą również korzystać z usług **Centrum Zdrowia Psychicznego**. CZP jest placówką oferującą kompleksową pomoc psychiatryczną, psychologiczną oraz psychoterapeutyczną w ramach świadczeń finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Z pomocy mogą skorzystać osoby pełnoletnie cierpiące na zaburzenia psychiczne, a także ich rodzina i bliscy pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. Pomocy udziela wykwalifikowany zespół: lekarze, pielęgniarki, psycholodzy, terapeuci, pracownik socjalny.

W ramach Centrum działa: Punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny, oddział Psychiatryczny, Poradnia Zdrowia Psychicznego, Oddział Dzienny oraz Zespół Leczenia środowiskowego.

Dodatkowo w ramach profilaktycznej działalności SPZOZ prowadzono:

- Program profilaktyki chorób układu krążenia (CHUK)
- Program profilaktyki gruźlicy
- Program profilaktyki raka szyjki (badania cytologiczne) - I etap

Wskazane jest pozyskanie środków i zwiększenie nakładu na badania profilaktyczne, mających na celu wczesne wykrywanie i powstrzymywanie rozwoju chorób (cytologia, mammografia), profilaktyki chorób odkleszczowych, badań laboratoryjnych, organizację wyjazdów na basen i turnusy rehabilitacyjne dla dzieci. Uruchamianie rehabilitacji pocovidowej

Wg pracowników SPZOZ dominującym problemem jest opieka nad osobami przewlekle chorymi wymagającymi długoterminowego wsparcia. Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje w przyszłości wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego.

Do najważniejszych problemów zdrowotnych mieszkańców należą:

- a) nadwaga i otyłość,
- b) cukrzyca,
- c) uzależnienia od alkoholu, substancji psychoaktywnych, liczba wzrosła znacznie,
- d) depresja,
- e) palenie tytoniu,
- f) choroby układu oddechowego (POCHP, nowotwory płuc, gruźlica),
- g) choroby układu sercowo-naczyniowego (udar, niewydolność serca),
- h) choroby nowotworowe.

w 2020 roku

**38,6% zgonów w Hajnówce spowodowanych było chorobami układu krążenia,
przyczyną 21,8% zgonów w Hajnówce były nowotwory,
a 10,8% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.**

Na 1000 ludności Hajnówki przypada 15.3 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa podlaskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju⁷.

Wzrost chorób jest zdeterminowany stylem życia: niską aktywnością fizyczną dzieci, młodzieży i dorosłych, niską edukacją o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, dieta, ruch, profilaktyka), podejmowanie działań edukacyjnych, warsztatów, konsultacji dietetycznych z zakresu profilaktyki nadwagi i otyłości (również dla dzieci i młodzieży), rozwój chirurgii bariatrycznej.

⁷ <https://www.polskawliczbach.pl/Hajnowka#dane-demograficzne>

Cyklicznym przedsięwzięciem realizowanym przez miasto Hajnówka były zadania określone w ramach **programów rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii**. W założeniu uwzględniały one tworzenie warunków przeciwdziałających problemom związanym z uzależnieniami, a także działania na rzecz ograniczenia dostępności do alkoholu oraz profilaktykę uzależnień zarówno wśród dzieci, młodzieży, jak i dorosłych.

Łączne wydatki w ochronie zdrowia w 2021 r. wyniosły blisko 500 tys. zł, w tym najwyższą kwotę wydatkowano w zakresie przedsięwzięć **dotyczących profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych**. W głównej mierze skupiały się one na zwiększeniu dostępności do instytucji wspomagających proces leczenia oraz rehabilitacji osób nadużywających substancji psychoaktywnych i ich rodzin, a także na poprawie skoordynowanych działań profilaktycznych, informacyjnych, edukacyjnych i szkoleniowych. Pozwoliło to m.in. na dofinansowanie działalności **Hajnowskiego Stowarzyszenia Abstynentów i Rodzin, Klubu "DĄB"**.

Nadmierne, szkodliwe używanie Internetu, uzależnienie od alkoholu i narkotyków powodują szkody we wszystkich sferach życia człowieka, mając istotny wpływ na ogólny stan zdrowia, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy oraz relacje rodzinne i międzyludzkie. Z danych ogólnopolskich wynika, że wraz z wiekiem rośnie częstotliwość sięgania po alkohol, narkotyki. Od 2016 roku zacierają się różnice między piciem uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej (dziewcząt i chłopców). Wzrost konsumpcji dotyczy głównie dziewcząt z klas VII i VIII, co jest negatywnym zjawiskiem, ma to jednakże uzasadnienie w ogólnej tendencji zwiększenia konsumpcji alkoholu przez kobiety. Wyniki ogólnoeuropejskiego badania (ESPAD 2019)⁸ **prowadzonego na 15 latach w szkołach, pokazują, że: do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 87,3% uczniów**.

Napoje alkoholowe to najpowszechniej używana substancja psychoaktywna przez młodzież, podobnie jak ma to miejsce w świecie dorosłych. **Rozpowszechnienie picia wykazuje trend spadkowy**. Badani w coraz większych odsetkach oceniają picie alkoholu jako zachowanie ryzykowne. Mimo tendencji spadkowej wskaźników picia alkoholu, rozpowszechnieniu picia w tej grupie daleko jeszcze do spełnienia postulatów abstynencyjnego paradygmatu profilaktyki adresowanej do niepełnoletnich.

Przetwory konopi to najczęściej spotykany narkotyk we wzorach używania substancji psychoaktywnych przez młodzież. **W wynikach z 2019 r. nastąpił spadek rozpowszechnienia używania, zmniejszyły się odsetki badanych**, którzy mają wśród przyjaciół osoby używające oraz pojawiły się sygnały spadku dostępności. Jednak przynajmniej dwa wskaźniki mogą budzić niepokój. Po pierwsze obserwujemy długotrwały trend spadkowy przekonań o ryzyku związanym z paleniem marihuany lub haszyszku, a po drugie nadal utrzymuje się przewaga oczekiwań pozytywnych konsekwencji używania nad antycypacjami konsekwencji negatywnych.

⁸ "Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną." Raport, prezentacja oraz informacja prasowa z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2019 r. Europejski program badań ankietowych w szkołach ESPAD. Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2020

Analiza trendów rozpowszechnienia używania nowych substancji psychoaktywnych, czyli tzw. **„dopalaczy” ma tendencje spadkowe**, w tym zakresie towarzyszy wzrost przekonań o ryzyku związanym z używaniem tych substancji, nie tylko w sposób regularny, ale także na poziomie eksperymentowania.

Raport „Problematiczne używanie internetu przez młodzież” z 2018 roku wskazuje, że wśród polskich nastolatków w wieku 12–17 lat problematyczne używanie internetu **(PUI) występuje u 11,9% ogółu młodzieży**. Problematiczni użytkownicy internetu to częściej dziewczęta niż chłopcy oraz starsze nastolatki (w wieku 15–17 lat) niż młodsze (w wieku 12–14 lat). Ponad połowa (52,8%) nastolatków deklaruje, że w ich rodzinach obowiązują zasady dotyczące korzystania z internetu. Najpopularniejsza z nich to zakaz korzystania w czasie posiłków. Ponad połowa (54,4%) młodych ludzi miała kontakt z niebezpiecznymi treściami w internecie. Niemal co trzeci badany widział w sieci sceny okrucieństwa i przemocy, a co czwarty – treści dotyczące sposobów samookaleczania się, materiały pornograficzne oraz zachęcające do obrażania innych lub dyskryminujące.

Czynniki ryzyka PUI to: odczuwanie silnego stresu szkolnego, doświadczanie przemocy rówieśniczej, w szczególności wielu jej form, negatywny stosunek do szkoły oraz wiek.

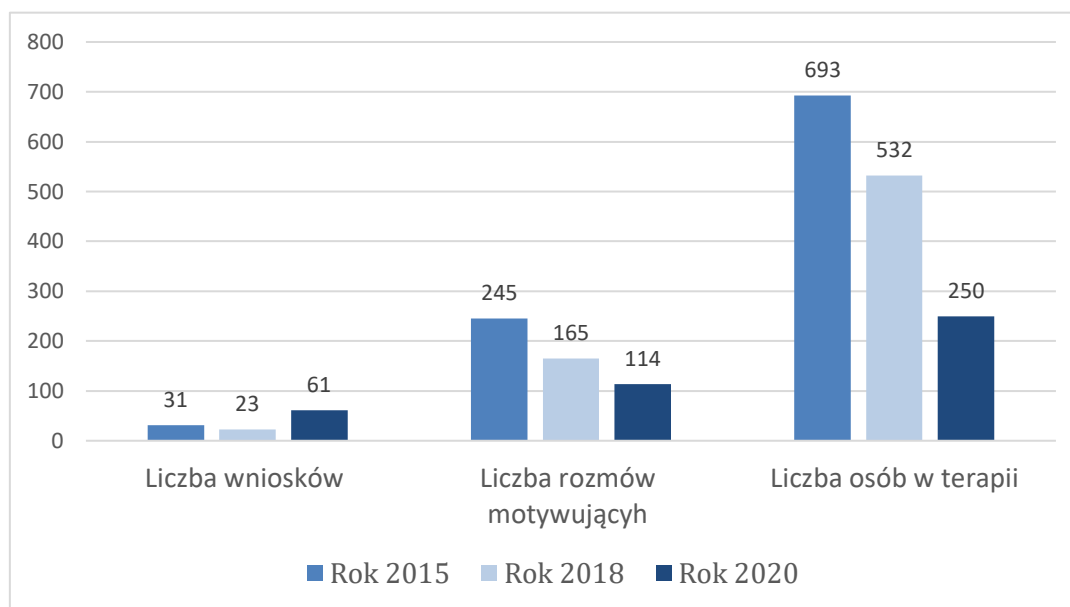
Do czynników ochronnych należą: wsparcie ze strony rodziny, rówieśników i nauczycieli, prowadzenie przez rodziców rozmów z dzieckiem na temat bezpieczeństwa w internecie, zainteresowanie rodzica aktywnością dziecka online oraz regularne poświęcanie przez dziecko czasu na hobby niezwiązane z internetem.

Praca z młodzieżą winna uwzględniać strategie profilaktyczne: przekonań normatywnych, osobistych postanowień, wartości, wiedzy o konsekwencjach, z rozszerzeniem o strategie odpierania presji, alternatyw, umiejętność szukania pomocy, radzenia sobie ze stresem. Oddziaływania prewencyjne mają wyposażać młodzież w umiejętność radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, zagrażających życiu, zdrowiu.

W ramach programu: **Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, każdego roku w mieście Hajnówka** realizowano zadania profilaktyczne ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży szkolnej.

Na terenie gminy funkcjonuje **Miejska Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Komisja prowadzi postępowania zmierzające do orzeczenia obowiązku leczenia odwykowego wobec osób uzależnionych od alkoholu, które w związku z jego nadużywaniem powodują rozkład życia rodzinnego, demoralizują małoletnich, uchylają się od leczenia albo systematycznie zakłócają spokój lub porządek publiczny. Komisja prowadzi również profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną dla dzieci i młodzieży.

Wykres 3: Działania MKRPA i UM w zakresie pomocy osobom zagrożonym uzależnieniem i uzależnionym

Dane: MKPiRPA w Hajnówce

Liczba:	2015	2018	2020
Prowadzonych punktów pomocy /poradnictwa specjalistycznego w gminie/powiecie, z których mogą korzystać mieszkańcy gminy.	1	1	1
	Punkt konsultacyjny osób dotkniętych chorobą alkoholową, uzależnionych od środków psychoaktywnych – narkotyków, dla osób współuzależnionych, oraz dotkniętych przemocą domową	Punkt konsultacyjny osób dotkniętych chorobą alkoholową, uzależnionych od środków psychoaktywnych – narkotyków, dla osób współuzależnionych, oraz dotkniętych przemocą domową	Punkt konsultacyjny osób dotkniętych chorobą alkoholową, uzależnionych od środków psychoaktywnych – narkotyków, dla osób współuzależnionych, oraz dotkniętych przemocą domową

Dane: MKPiRPA w Hajnówce

W roku 2021 Komisja rozpatrzyła 61 wniosków w sprawie leczenia odwykowego, które wpłynęły z [Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce](#), [Prokuratury Rejonowej](#) oraz od rodzin. Na zaproszenie komisji w celu przeprowadzenia rozmowy motywującej do podjęcia leczenia odwykowego było zapraszanych 114 osób, 250 osób kontynuowała terapię leczenia uzależnień.

W ramach Programu w latach 2015-2021 prowadzono systematycznie [Punkt Konsultacyjny](#) dla osób dotkniętych chorobą alkoholową, uzależnionych od środków psychoaktywnych – narkotyków, dla osób współuzależnionych, oraz dotkniętych przemocą domową.

Komisja opiniowała również wnioski o wydanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych. W celu realizacji usług na rzecz osób i rodzin z problemem uzależnienia samorząd gminy

współpracował z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Komendą Powiatową Policji, Prokuraturą, Sądem Rejonowym Wydziałem Rodzinnym i Nieletnich, kuratorami sądowymi, parafiami wyznaniowymi.

W realizacji zadań w obszarze profilaktyki i uzależnień mieszkańcy gminy mogli korzystać z prowadzonych miejsc pomocy i poradnictwa specjalistycznego w [Poradni Leczenia Uzależnień w Hajnówce oraz w Hajnowskiego Stowarzyszenia Abstynentów i Rodzin, Klubu "DĄB"](#).

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU ZDROWIA:

- Dostępność do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej na terenie miasta Hajnówka jest wystarczająca.
- Dominującym problemem jest opieka nad osobami przewlekle chorymi wymagającymi długoterminowego wsparcia. Konieczne jest zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, przewlekle chorym, samotnym oraz zwiększenie dostępności do opieki długoterminowej i paliatywnej.
- Wzrastający odsetek populacji gminy przekraczającej wiek 60 lat determinuje w przyszłości wzrost problemów dotyczących chorób i potrzeb wieku podeszłego. Stąd też należy zadbać o profilaktykę, miejsca do aktywnego wypoczynku.
- Do najważniejszych problemów zdrowotnych mieszkańców należą:
 - Nadwaga i otyłość
 - Cukrzyca
 - Uzależnienia od alkoholu, substancji psychoaktywnych, liczba wzrosła znacznie
 - Depresja
 - Palenie tytoniu
 - Choroby układu oddechowego (POCHP, nowotwory płuc, gruźlica)
 - Choroby układu sercowo-naczyniowego (udar, niewydolność serca)
 - Choroby nowotworowe.
- Wzrost chorób jest zdeterminowany stylem życia: niską aktywnością fizyczną dzieci, młodzieży i dorosłych, niską edukacją o zdrowym trybie życia (właściwe odżywianie, dieta, ruch, profilaktyka). Należy przewidzieć szereg działań edukacyjnych, aktywności sportowej i ruchowej mieszkańców gminy. Podejmowanie działań edukacyjnych, warsztatów, konsultacji dietetycznych z zakresu profilaktyki nadwagi i otyłości (również dla dzieci i młodzieży). Rozwój chirurgii bariatrycznej
- Wskazane jest pozyskanie środków i zwiększenie nakładu na badania profilaktyczne, mających na celu wczesne wykrywanie i powstrzymywanie rozwoju chorób (cytologia, mammografia), profilaktyki chorób odkleszczowych, badań laboratoryjnych, organizację wyjazdów na basen

i turnusy rehabilitacyjne dla dzieci. Uruchamianie rehabilitacji pocovidowej

- W związku ze wzrostem zaburzeń zachowania, chorób diagnozowanych wśród dzieci i młodzieży należy zaplanować systematyczne i dostępne wsparcie w kryzysach psychicznych, podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących metod skutecznego radzenia sobie ze stresem.
- Programy, warsztaty i oddziaływania kierowane do uczniów w szkołach powinny być traktowane jako jeden z elementów szerszych oddziaływań środowiskowych. Konieczne jest prowadzenie programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, KBds. Narkomanii, zwiększanie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych, współuzależnionych.
- Rekomendowane jest kontynuowanie Punktu Konsultacyjnego osobom nadużywającym alkoholu oraz ich rodzinom.

OBSZAR BEZPIECZEŃSTWA

Brak bezpieczeństwa wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Na terenie każdego miasta są miejsca, które wymagają wzmożonej interwencji służb policyjnych. Najpoważniejsze zagrożenia wskazane dla bezpieczeństwa publicznego na terenie miasta (wg opracowanej przez dzielnicowych [Krajowej Mapy Zagrożeń Bezpieczeństwa](#)):

- zaśmiecanie rejonu łąk położonych przy ulicy Żytnej w kierunku Bielszczyzny,
- spożywanie napojów alkoholowych w miejscu objętym zakazem spożywania alkoholu oraz popełnianie innych wykroczeń porządkowych w rejonie placu zabaw usytuowanym pomiędzy blokiem przy ul. Ściegiennego 5, a blokiem przy ul. 3-go Maja 28 w Hajnówce, w rejonie sklepu Spożywczo-Przemysłowego „Gama” położonego przy ul. Warszawskiej 86 w Hajnówce,
- niezachowywanie zwykłych oraz nakazowych środków ostrożności przy trzymaniu psów w rejonie Parku Miejskiego w Hajnówce.

Miasto Hajnówka w latach 2015-2021 obsługiwało 4 dzielnicowych w ramach struktury [Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce](#), wypełniających zadania:

- organizowanie służby patrolowej w rejonach i miejscach zagrożonych, rejonach służbowych,
- prowadzenie rozpoznania osobowego, terenowego i posesyjnego,
- organizowanie przedsięwzięć i współdziałania z instytucjami, organizacjami i innymi podmiotami poza policyjnymi na rzecz zapobiegania zjawiskom patologicznym, w tym z MKRPA, placówkami edukacyjnymi,
- rozpoznawanie zagrożeń przestępczością,
- prowadzenie postępowań skargowych,
- współdziałanie z Wydziałem Prewencji, Kryminalnym, Ruchu Drogowego oraz pozostałymi komórkami Komendy Powiatowej Policji w Hajnówce.

Według danych KPP w Hajnówce, przestępstwa na terenie gminy wykazują tendencję spadkową, najbardziej spadkowa kategoria to kradzieże, bójki i uszkodzenia ciała. Wzrost odnotowano w przestępstwach narkotykowych.

Tabela 14: Przestępczość w mieście w wybranych latach

Kategoria przestępstwa/ w tym popełnione przez nieletnich	2015	2018	2020
Kradzież/Przywłaszczenie	91/6	56/2	37/1
Kradzież z włamaniem	85/2	76	41
Kradzież z włamaniem samochodu	1	0	3
Uszkodzenie mienia	41	43/1	22/2
Rozbój	8/1	9	4
Bójka/Pobicie	15/1	7	6/1
Uszkodzenie ciała	25/2	31/3	13/1
Znęcanie się	60	38	43
Nietrzeźwi kierujący	84/1	85	87
Przestępstwa narkotykowe	23/4	45/1	64/2
Oszustwa	27	38	46
Inne	287/8	261/5	232/2
Łącznie	747/25	689/12	598/8

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce

Tabela 15: Wykroczenia w mieście w wybranych latach

Kategoria wykroczenia	2015	2018	2020
Wykroczenia przeciwko mieniu	Dane z roku 2015 w kategorii wykroczenie uległy anonimizacji.	234	180
Wykroczenia przeciwko osobie		6	24
Wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu osób		101	382
Wykroczenia przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu		69	280
Wykroczenia w ruchu drogowym		304	330
Inne		250	56
Łącznie		964	1252

Dane: Komenda Powiatowa Policji w Hajnówce

Nastąpił, niestety, na przestrzeni siedmiu lat znaczny wzrost wykroczeń przeciw bezpieczeństwu i porządkowi i spokojowi społecznemu. Odnotowywane są przypadki kierowania pojazdami przez osoby znajdujące się pod działaniem alkoholu oraz nieprzestrzeganie innych przepisów ruchu drogowego, w tym ograniczenia prędkości w terenie zabudowanym.

Działania policji koncentrują się również na zapobieganiu przestępczości. Pożądane policyjne treści przekazywane są poszczególnym adresatom w ramach realizowanych programów prewencyjnych. Programy edukacyjne kierowane przede wszystkim były do młodzieży szkolnej oraz grona pedagogicznego, a także rodziców.

Tabela 16: Działania KPP w obszarze profilaktyki

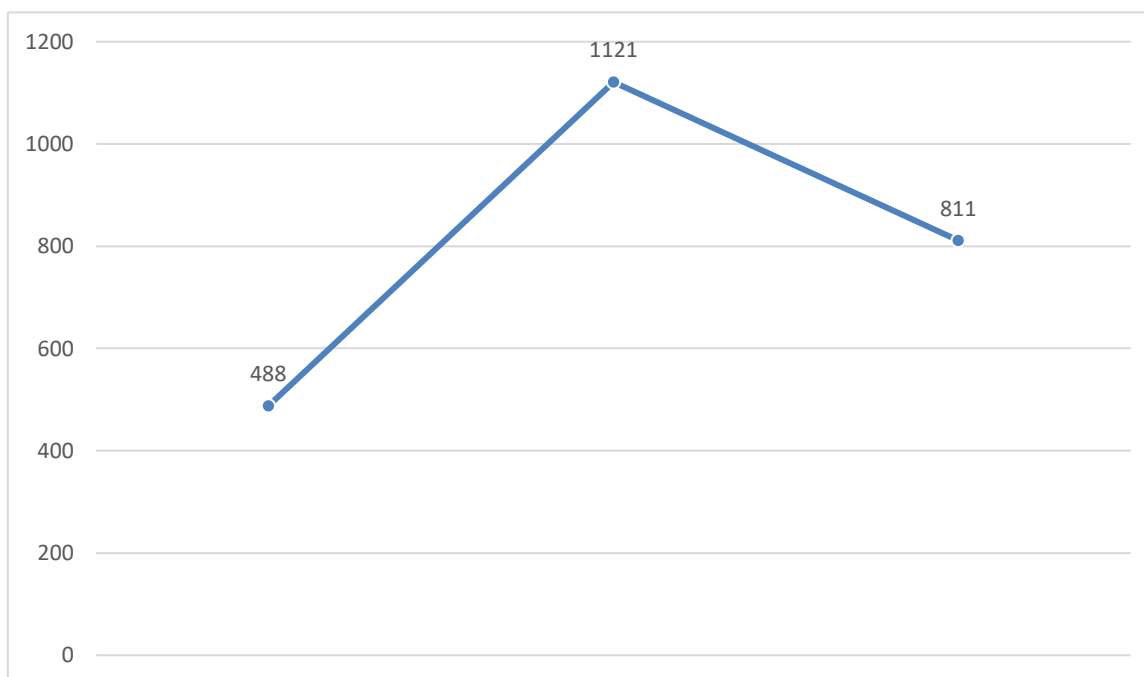
	2015	2018	2020
Programy profilaktyczne, szkolenia, kampanie, wydarzenia realizowane przez pracowników Policji w latach, w tym we współpracy ze szkołą	Program profilaktyczny „Szkoła Dobrego Wyboru”. Działania: „Bezpieczna droga do szkoły” „Bezpieczne wakacje/ferie Działania „Bezpieczeństwo w Internecie” Działania „Bezpieczny senior” „Nie bądźmy obojętni” – 65 interwencji wobec osób potrzebujących pomocy w okresie zimowym.	Program profilaktyczny „Mam wybór... wybieram rozsądek” Program profilaktyczny „Cyberświadomi, Cyberbezpieczni” Działania: „Bezpieczna droga do szkoły” „Bezpieczne wakacje/ferie „Bezpieczny senior” Organizacja działań „Nieletni”	Spotkania profilaktyczne w formie on-line. Programy profilaktyczne „Mam wybór... wybieram rozsądek” program „Cyberświadomi, Cyberbezpieczni” – „Stop hejt”. Działania „Bezpieczna droga do szkoły” Działania „Bezpieczne wakacje/ferie”

Dane: KPP w Hajnówce

Katalog programów był modyfikowany z uwzględnieniem działań lokalnych (w zakresie ich liczby i założeń) na bazie monitoringu ich realizacji i zmieniających się potrzeb.

Jedną z form zagrożenia bezpieczeństwa człowieka i rodziny jest **przemoc** : „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Wg danych KPP w Hajnówce liczba interwencji na przestrzeni lat 2015-2020 **wzrosła prawie dwukrotnie**.

Wykres 4 : Interwencje w rodzinach w związku z problemem uzależnienia i przemocy

Dane: KPP w Hajnówce

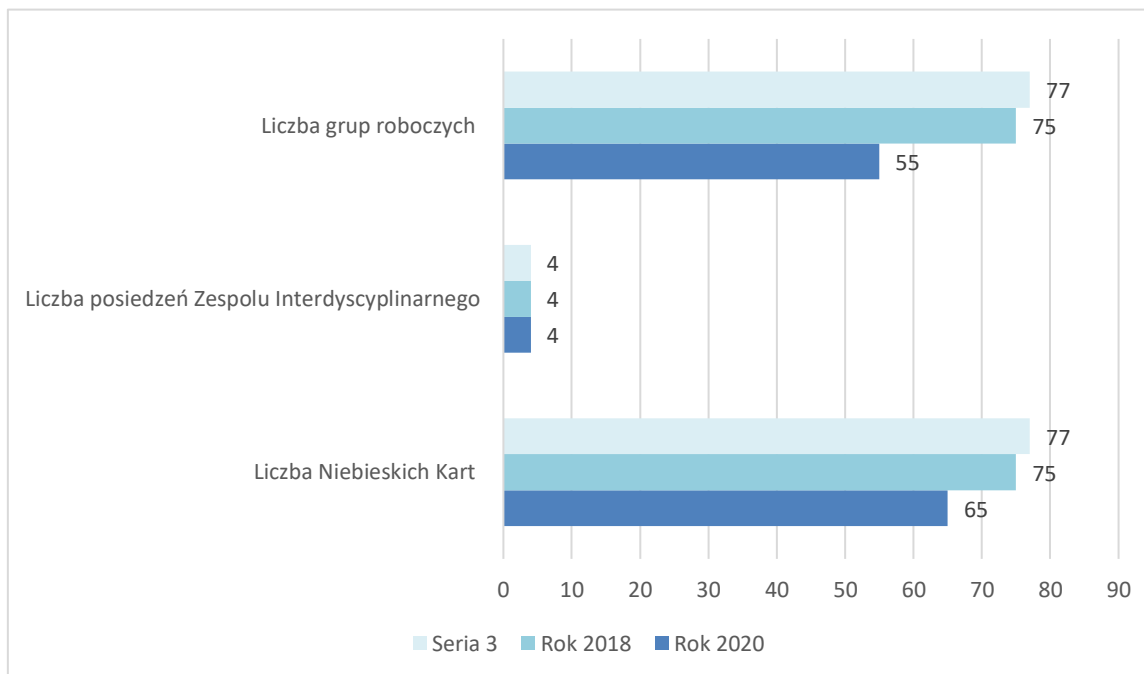
Działania wobec rodzin, osób doświadczających przemocy reguluje **Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie**. W ramach działania **Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego** prowadzona jest edukacja społeczna i pomoc specjalistów. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele:

- Ośrodka Pomocy Społecznej (pracownicy socjalni),
- Policji (dzielnicowy),
- Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim(kurator zawodowy),
- Służby Zdrowia (pielęgniarki),
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Placówek Oświatowych (szkoły, przedszkola, żłobki),
- Poradni Zdrowia Psychicznego,
- Poradni Leczenia Uzależnień,
- Środowiskowego Domu Samopomocy,
- Warsztat Terapii Zajęciowej,
- Hajnowskie Stowarzyszenie Abstynentów i Rodzin Klub Abstynentów „DĄB”
- Sanepidu,
- Żandarmerii.

Obsługę organizacyjno-techniczną Zespołu Interdyscyplinarnego zapewnia **Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce**. Głównym celem działalności **LZI** jest zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie poprzez profilaktykę i edukację w tym zakresie; wsparcie osób doznających

przemocy poprzez stworzenie efektywnie funkcjonującego systemu chroniącego ofiary przemocy oraz oddziaływanie ukierunkowane na sprawców przemocy w rodzinie.

Wykres 5: Formy pomocy udzielonej ofiarom przemocy domowej

Dane : MOPS , Sprawozdania Zespół Interdyscyplinarny

*NK- Niebieskie Karty to procedura interwencji wobec przemocy w rodzinie, która składa się z odpowiedniej dokumentacji i sposobu postępowania w przypadku stwierdzenia bądź podejrzenia występowania przemocy. Głównym celem Niebieskich Kart jest rozpoznawanie przemocy i usprawnienie pomocy oferowanej przez przedstawicieli różnych służb w środowisku lokalnym, ale też tworzenie warunków do systemowego, interdyscyplinarnego modelu pracy z rodziną.

Istniejąca na terenie gminy infrastruktura w zakresie przeciwdziałania przemocy stanowi dobrą bazę dla podejmowania intencjonalnych oddziaływań i wsparcia. Do głównych zasobów ludzkich należą specjaliści zatrudnieni w instytucjach oraz jednostkach zajmujących się problematyką przemocy.

Dodatkowo, w ramach współpracy z [Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce](#), mieszkańcy gminy- sprawcy przemocy, mogą skorzystać z prowadzonego programu korekcyjno-edukacyjnego. Do udziału w programie sprawcy przemocy mogą zgłosić się dobrowolnie, zostać skierowani przez policję lub postanowieniem Sądu.

Miasto Hajnówka wykonuje również zadania z zakresu poprawy bezpieczeństwa poprzez partycypację w inicjatywach [Komendy Powiatowej Straży Pożarnej w Hajnówce](#), w zasobach której w 2020 roku było 58 funkcjonariuszy.

Tabela 17: Zasoby i zdarzenia pożarnicze

	2015	2018	2020
Zasoby ludzkie i infrastruktura: Funkcjonariusze PSP	61	60	58
Pracownicy Cywilni	2	2	2
Programy, wydarzenia, kampanie, imprezy edukacyjne, profilaktyczne w latach	46	35	15
ZDARZENIA – liczba i rodzaj akcji			
Pożary miejscowe	80	58	60
Miejscowe zagrożenia (wypadki, usuwanie skutków silnych wiatrów, wypompowywanie wody, ulatnianie się gazu)	96	117	82
Alarmy fałszywe	9	27	30
Razem zdarzenia	185	202	171

Dane: KPPSP w Hajnówce

Jednostka PSP przeciwdziała zagrożeniom wynikającym z nieszczęśliwych zdarzeń losowych.

Ze względu na strukturę społeczno-gospodarczą największe miejscowe zagrożenie pożarowe stanowią, poza domami jednorodzinnymi, takie działy gospodarki jak rolnictwo i leśnictwo.

Jeszcze do niedawna straż pożarna realizowała przede wszystkim zadania związane z pożarami, takie jak ewakuacja, gaszenie i likwidacja skutków. Obecnie podejmuje akcje, programy i organizuje działania edukacyjne o charakterze chemiczno-ekologicznym, technicznym i profilaktycznym, takie jak:

- cykle spotkań z lokalną społecznością w ramach akcji CZAD I OGIEŃ, OBUDŹ CZUJNOŚĆ,
- akcje edukacyjne i prewencyjne przygotowano i rozpropagowano materiały edukacyjne dot. czadu, broszury informacyjne Czujka na straży twojego bezpieczeństwa, Zimowe dogrzewanie mieszkań, Nie bądźmy obojętni, ulotki dot. zachowania się nad wodą.

WNIOSKI I PROGNOZY ZMIAN OBSZARU BEZPIECZEŃSTWA

- W gminie Hajnówka na przestrzeni lat 2015-2020 występuje spadek w materii dynamiki przestępczości, ale wzrost wykroczeń, w tym w zakresie bezpieczeństwu i porządkowi i spokojowi społecznemu.
- Wzrosła dwukrotnie liczba interwencji w rodzinach w związku z przemocą. Należy utrzymać i rozszerzyć formy wsparcie rodzinie, program pomocy dla sprawców przemocy, a także dobre funkcjonowanie Lokalnego Zespołu Interdyscyplinarnego, kontynuować programy edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży.

- Konieczne jest przeciwdziałanie demoralizacji i popełnianiu czynów karalnych przez nieletnich oraz prowadzenie profilaktyki wśród dzieci i młodzieży z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
- Ważne jest uruchomienie działań z zakresu probacji alternatywnej, we współpracy z osiedlami i dzielnicowymi, takich programów jak wychowawca podwórkowy, streetworking i inne cykliczne przedsięwzięcia edukacyjne.
- Nowe zagrożenia są szybko identyfikowane, a podejmowane działania oraz użyte środki są adekwatne do zaistniałej sytuacji. Współpraca Policji ze służbami przynosi pożądane efekty.
- Wzmocnić należy bezpieczeństwo seniorów, kontynuować prowadzenie działań profilaktycznych, najważniejszymi potrzebami w zakresie bezpieczeństwa są:
 - wzmocnienie świadomości mieszkańców na temat zagrożeń związanych z cyberprzestępczością,
 - utrwalenie wiedzy i wzmocnienie właściwych postaw osób starszych w zakresie oszustw np. „na wnuczka”, „na prokuratora”,
 - zwiększenie skuteczności działań Policji poprzez wdrożenie nowych rozwiązań technologicznych, a co za tym idzie doposażenie w nowy sprzęt.
- Nastąpił spadek zdarzeń pożarniczych na terenie miasta. Należy jednak utrzymać sprawność funkcjonowania straży pożarnej. Konieczna jest inwestycja w infrastrukturę KPPSP, w tym: rozbudowa i przebudowa Komendy Powiatowej PSP wraz z placem wewnętrznym i pozostałą infrastrukturą w celu dostosowania do obowiązujących obecnie wymogów i zasad, wymiana uszkodzonych hydrantów nadziemnych zlokalizowanych w różnych częściach miasta.

POMOC SPOŁECZNA GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA

System pomocy społecznej ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawy o pomocy społecznej podstawowe zadania w zakresie problemów i potrzeb społecznych na terenie gminy realizuje [Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce](#). MOPS w roku 2021 zatrudniał 47 osób.

W celu efektywności działań pomocowych Ośrodek Pomocy Społecznej współpracował na co dzień z: Podlaskim Urzędem Wojewódzkim w Białymstoku, Starostwem Powiatowym w Hajnówce, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce, Powiatowym Urzędem Pracy w Hajnówce, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku, Kasą Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w Białymstoku, Urzędem Gminy i Radą Gminy, Miejską Komisją Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołem Interdyscyplinarnym, Kuratorium Oświaty w Białymstoku, Hajnowskim Stowarzyszeniem „Sami Sobie”, Domem Pogrzebowym „Kalla” w Hajnówce, Zakładem

Pielęgnacyjno–Opiekuńczym, Zakładem Gospodarki Mieszkaniowej w Hajnówce, Spółdzielnią Mieszkaniową w Hajnówce, Aresztem Śledczym w Hajnówce, Kościołem Katolickim, Kościołem Prawosławnym, Kościołem Chrześcijan Baptystów, różnego rodzaju domami opieki społecznej, Sądami Okręgowymi jak i Rejonowymi, Kuratorami, Komornikami Sądowymi, Prokuraturą, Policją, służbą zdrowia, lekarzami rodzinnymi,

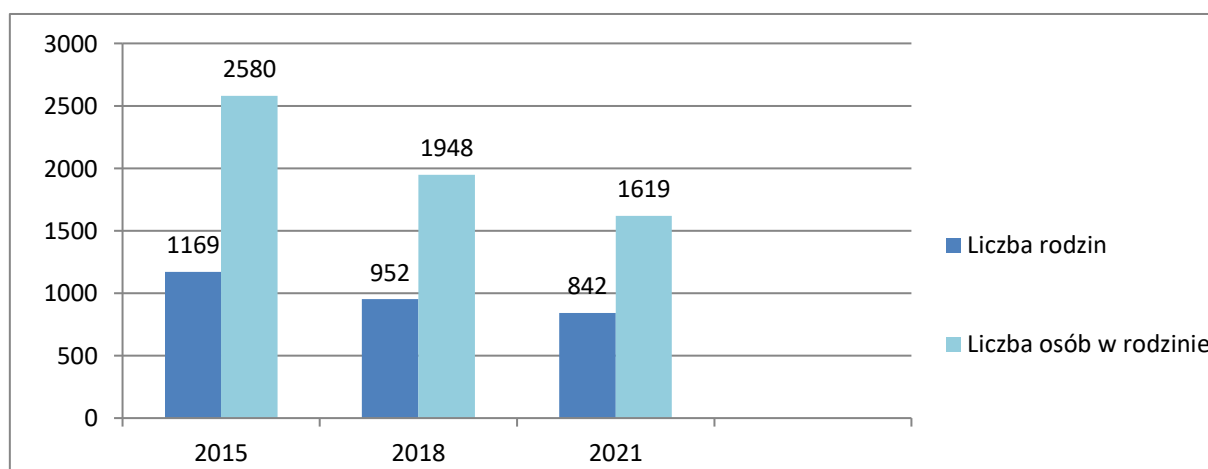
Wszystkie wymienione osoby i instytucje działają w obszarze szeroko ujętej pomocy społecznej i pracy socjalnej na rzecz osób i rodzin potrzebujących wsparcia. W zależności od złożoności sytuacji rodziny, dzieci, osób starszych zakres współpracy międzyinstytucjonalnej się różni i jest podejmowany w celu zwiększenia efektywności pomocy i wsparcia oraz w celu usamodzielnienia.

Statutowym celem działania Ośrodka jest realizowanie zadań, które powinny umożliwić osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.

Jednym z rodzajów pomocy świadczonej przez pracowników socjalnych jest **praca socjalna**. Jest to podstawowa działalność zawodowa, mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Odgrywa ważną rolę w aktywizacji świadczeniobiorców, udzielaniu pomocy i kształtowaniu odpowiednich postaw społecznych.

Pomoc udzielana jest bezpośrednio dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętych bezrobociem lub inną z przyczyn powodujących trudną sytuację. Środki pochodzące na pomoc społeczną to głównie środki pochodzące z budżetu państwa oraz środki własne pochodzące z budżetu gminy. Zgodnie z danymi, z pomocy społecznej najwięcej rodzin korzystało ze wsparcia pomocowego w 2015 roku, były to 1169 rodziny. W roku 2020 liczba ta zdecydowanie spadła o ok 30%.

Wykres 6: Rzeczywista liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2021

Źródło : Dane OZPS, MOPS w Hajnówce

Pomoc społeczną udziela się osobom i rodzinom, w szczególności z powodów, które określa w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Dane te obrazuje poniższa tabela.

Tabela 18 . Powody przyznawania pomocy w gminie miejskiej Hajnówka w latach 2015-2021

Przyczyny udzielania pomocy	ROK 2015		ROK 2018		Rok 2021	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	931	2038	788	1566	704	1282
Potrzeba ochrony macierzyństwa	115	533	92	415	73	328
W tym: Wielodzietność	72	383	56	298	Brak danych	Brak danych
Bezrobocie	581	1404	480	1069	390	820
Niepełnosprawność	296	468	294	470	247	373
Długotrwała lub ciężka choroba	179	325	184	303	157	215
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	132	472	65	230	56	166
W tym: Rodziny niepełne	88	284	48	155	39	111
Rodziny wielodzietne	16	84	6	30	6	22
Przemoc w rodzinie	4	12	3	9	3	7
Alkoholizm	25	37	26	41	28	44
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	21	26	15	22	10	16
Zdarzenie losowe	4	11	2	2	3	4

Źródło : Dane OZPS, MOPS w Hajnówce

Najczęstszym powodem ubiegania się o pomoc w gminie na przestrzeni lat jest:**ubóstwo****bezrobocie****posiadana niepełnosprawność.**

Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe (jednocześnie w rodzinie występuje np. ubóstwo, bezrobocie, niewydolność opiekuńczo-wychowawcza,

niepełnosprawność) w związku z tym jest większe zapotrzebowanie na wzmożoną pracę socjalną oraz wspieranie rodziny.

Ponadto obowiązujący system pomocy społecznej oraz ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która weszła w życie w dniu 01.01.2012r. nałożyły na gminy obowiązek zabezpieczenia podstawowych potrzeb rodzin i dzieci oraz zadania specjalistyczne, takie jak poradnictwo rodzinne. Wychodząc naprzeciw zadaniom MOPS w zatrudnieniu zostali asystenci rodziny (3 osoby), którzy współpracują z rodzinami mającymi trudności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz monitorują funkcjonowanie rodzin po zakończeniu pracy z rodzinami. **W 2019 r asystenturą objętych było 49 rodzin, natomiast w 2021r., 48 rodzin.**

Pomoc świadczona rodzinom przez MOPS w Hajnówce to wsparcie przez pracownika socjalnego, pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom przez szkoły, świetlicę socjoterapeutyczną, instytucje kultury i inne, wyrównywanie szans edukacyjnych poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, wsparcie psychologiczne i pedagogiczne, prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka i rodzin.

Tabela 19: Dzieci w pieczy zastępczej

	2015 rok	2018 rok	2020rok
Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	Pieczy Inst.: 20 Pieczy zastępcza: 40	Pieczy Inst.: 21 Pieczy zastępcza: 57	Pieczy Inst.: 7 Pieczy zastępcza: 66
Liczba rodzin zastępczych w powiecie, które objęły opieką dzieci z terenu miasta	28	33	39
Liczba dzieci zgłoszonych do adopcji	3	2	0
Prowadzone programy edukacyjne, prewencyjnych, terapeutycznych i poradnictwa			
1. Resortowy program wspierania rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej 2. „Wsparcie dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej w okresie epidemii COVID-19” zgodnie z Programem Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój lata 2014 – 2020 – Działanie 2.8 Rozwój usług społecznych świadczonych w środowisku lokalnym 3. „Program wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo wychowawcze ODZYSKAĆ DZIECKO”. Realizacja projektu obejmuje objęcie wsparciem kadrę i wolontariuszy instytucji wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz rodziców przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i ich dzieci. Głównym celem projektu jest: podniesienie poziomu usamodzielnienia oraz wydolności opiekuńczo – wychowawczej rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczonych społecznie, wzrost wiedzy i kompetencji pracowników/wolontariuszy systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej z powiatu hajnowskiego, poprawa dostępu do wysokiej, jakości usług społecznych, w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.			

Dane: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Hajnówce

Od dnia 1 kwietnia 2016r. do 2021 roku Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Hajnówce realizował Program Rodzina 500+ (Ustawa o pomocy państwa w wychowaniu dzieci). W ramach tego

Programu w okresie świadczeniowym 2021/2022 (okres od 01.06.2021r., do 31.05.2022r.) wpłynęło 2020 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego.

Z danych statystycznych dot. osób korzystających z pomocy społecznej wynika, iż **spada liczba osób korzystających z niektórych rodzajów świadczeń pomocy społecznej np. z zasiłku stałego**.

W roku 2015 z w/w świadczenia korzystało 236 osób (wypłacono kwotę: 1.060.111,00 zł) natomiast w 2021r., na zasiłku stałym było 190 osób (wypłacono kwotę: 1.000.924,64 zł).

Miasto posiada własną infrastrukturę pomocową w postaci: placówki wsparcia dziennego w formie **Świetlicy Socjoterapeutycznej, Dziennego Domu Pomocy oraz mieszkania chronionego**.

Od lat prowadzona jest współpraca z szkołami i przedszkolami, których uczniowie objęci są programem dożywiania. W 2021r. formą rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” objętych było 30 placówek prowadzących dożywianie w Hajnówce oraz poza Hajnówką w tym: 19 szkół, 7 przedszkoli, 2 żłobki, Środowiskowy Dom Samopomocy oraz placówka wsparcia dziennego - Świetlica Socjoterapeutyczna. Program **„Posiłek w szkole i w domu 2019-2023”** jest elementem polityki społecznej państwa w zakresie wsparcia finansowego gmin w wypełnianiu zadań własnych o charakterze obowiązkowym, poprawy poziomu życia rodzin o niskich dochodach, poprawy stanu zdrowia dzieci i młodzieży oraz kształtowania właściwych nawyków żywieniowych.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach swojej działalności dokonuje diagnozy w zakresie zapotrzebowania na świadczenia pomocy społecznej dla mieszkańców gminy. Planując działania na kolejny rok, Ośrodek uwzględnia w planach finansowych potrzeby w zakresie niezbędnych środków na funkcjonowanie i zabezpieczenie możliwości świadczenia pomocy osobom i rodzinom najbardziej tego potrzebującym. Środki na powyższe muszą być zabezpieczone w planie finansowym gminy.

Analiza danych pozwala stwierdzić, iż najczęściej udzielaną formą pomocy są świadczenia finansowe pomocy społecznej w formie **zasiłku celowego**. Drugą w kolejności były na przestrzeni lat świadczenia w formie **zasiłku okresowego**.

Budżet jakim Ośrodek dysponuje z roku na rok wzrasta. **Związane jest to ze zwiększonymi wydatkami na:**

- **pokrycie kosztów pobytu dzieci w rodzinach zastępczych:** w 2015r., wynosiły: 140.634,23 zł za 33 osoby umieszczone, natomiast w 2021r., już opiewały na kwotę: 288.000,00 zł za 46 osób
- **opłaty za pobyt w domach pomocy społecznej:** w 2015r., wydano 377.098,38 zł za 19 podopiecznych natomiast w 2021r., wydano: 1.009.568,00 zł za 43 podopiecznych.

Oprócz zadań wynikających z przepisów prawnych MOPS współpracuje/ realizuje: zbiórki żywności w największych sklepach miasta Hajnówka (dyskont Biedronka i Kaufland) w ramach ogólnopolskiej zbiórki żywności organizowanej przez Federację Polskich Banków Żywności. Przekazano naszym mieszkańcom żywność z ww. pozysku w ilości - 862 kg;

- **wydawaniu skierowań na żywność** w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014 – 2020, Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Hajnowskie Stowarzyszenie „Sami Sobie” realizuje Program Operacyjny Pomocy Żywnościowej 2014-2020

Podprogram 2020 we współpracy ze Stowarzyszeniem Bank Żywności Suwałki – Białystok oraz przy zaangażowaniu Władz Miasta Hajnówka, w ramach którego osoby najbardziej potrzebujące z miasta Hajnówka mogą skorzystać ze wsparcia w postaci żywności;

- w 2021 roku rodziny zamieszkałe w Hajnówce miały możliwość korzystania w MOPS Hajnówka z **bezpłatnej pomocy konsultanta, prawnika oraz psychologa**. Porady były udzielane przez konsultanta Towarzystwa Amikus, które realizowało pomoc ofiarom i świadkom przestępstw oraz członkom ich rodzin w ramach projektu współfinansowanego ze środków Funduszu Sprawiedliwości.

MOPS na przestrzeni lat 2015-2021 był współrealizatorem projektów mających na celu aktywizację społeczno – zawodową klientów MOPS-u:

- **„Szansa w integracji”** oraz **„Szansa w Integracji II”** współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizowanego przez Fundację OKNO NA WSCHÓD w partnerstwie z Powiatem Hajnowskim i Gminą Miejską Hajnówka. W/w projekt miał na celu aktywizację społeczno - zawodową uczestników, dając możliwość podwyższenia kwalifikacji zawodowych.
- **„Aktywni to MY”** współfinansowany był ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Liderem projektu była Gmina Miejska Hajnówka, w partnerstwie z Zakładem Doskonalenia Zawodowego. Projekt skierowany jest do osób zamieszkujących obszar miasta Hajnówka, które ukończyły 18 rok życia oraz korzystały z pomocy MOPS w Hajnówce bądź kwalifikowały się do takiej pomocy; bezrobotnych, poszukujących pracy, zarejestrowanych w PUP bądź niezarejestrowanych.
- **„Hej do przodu”** -skierowany do 180 osób dorosłych i 60 dzieci; osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, bezrobotnych, niepełnosprawnych oraz dzieci pochodzących z rodzin wymagających wsparcia mogły wziąć udział w rozmaitych szkoleniach i treningach, m.in.: kompetencji rodzicielskich, życiowych, umiejętności społecznych, czy - specjalnie skierowanym do dzieci – treningu kontroli emocji.
- **„Rozwój systemu usług opiekuńczych na terenie Miasta Hajnówka”** – projekt, którego głównym celem był wzrost aktywności życiowej 20 niesamodzielnych mieszkańców Miasta Hajnówka poprzez udział w usługach opiekuńczych oraz innych formach wsparcia wzmacniających aktywizację społeczną osób, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych.
- **Klub Integracji Społecznej „Kurnik”** – celem głównym projektu jest aktywizacja zawodowa i społeczna 45 osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z terenu Miasta Hajnówka poprzez świadczenie usług reintegracji społeczno – zawodowej.

WNIOSKI I PROGNOZA ZMIAN OBSZARU POMOCY SPOŁECZNEJ:

- Pomoc społeczna w gminie, podczas ostatnich lat 2015-2021 była adresowana w pierwszej kolejności do osób i rodzin z powodu ubóstwa i bezrobocia. Liczba klientów pomocy społecznej spada (2015r. - 1169 rodzin, rok 2021 - 842 rodziny), aczkolwiek nadal wynosi 850 rodzin. Największy wpływ na obniżenie się liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ma wprowadzenie od dnia 1 kwietnia 2016 roku Programu Rodzina 500+. Realizacja tego programu znacznie polepszyła sytuację materialną rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
- Rodziny korzystające z pomocy społecznej są najczęściej wieloproblemowe. W związku z tym, jest większe zapotrzebowanie na wzmoczoną pracę socjalną oraz wsparcie rodziny, dodatkowe specjalistyczne doradztwo - psychologów, asystentów rodzinnych.
- W najbliższych latach będą narastały problemy z osobami w podeszłym wieku, długotrwale chorymi i niepełnosprawnymi, polegające na zapewnieniu im usług podtrzymujących samodzielne funkcjonowanie społeczne, a także częściową lub całodobową opiekę. Szacuje się, że liczba osób potrzebujących wsparcia będzie wzrastać. Rozwój usług opiekuńczych świadczonych przez Ośrodek (opiekunki środowiskowe) jak i działania Dziennego Domu Pomocy wpisują się w potrzeby wynikające z rosnącej liczby mieszkańców w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. Stąd konieczność świadczenia tej formy pomocy wśród coraz szerszej grupy osób. Niezbędne jest rozszerzenie działań służących utrzymaniu zdrowia i aktywności fizycznej, społecznej seniorów, co zapewni zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy
- Dla pełnej realizacji szeroko rozumianej pomocy społecznej na terenie miasta brak jest odpowiedniego zasobu instytucjonalnego w postaci: przejściowej bazy noclegowej w okresie zimowym (dla osób bezdomnych) bądź ośrodka interwencji kryzysowej.
- Należy też wzmocnić działania wspierające rodziny zastępcze, rodziców biologicznych, których liczba znacznie wzrosła i podejmować dalsze działania w kierunku deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, usług na rzecz osób starszych, samotnych, z niepełnosprawnościami. Zwiększenie dzieci w pieczy zastępczej wg danych miasta Hajnówka wynika najczęściej z zaniedbania, przemocy w rodzinie.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Działające na terenie miasta Hajnówka formalne stowarzyszenia, fundacje oraz grupy nieformalne wspomagają rozwiązywanie lokalnych problemów społecznych, stanowią zasoby usługowe. Organizacje współpracują z samorządem i jednostkami publicznymi w celu poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju kultury, sportu, edukacji czy wsparcia integracji społecznej.

W Krajowym Rejestrze Sądowym na dzień **31.12.2021 w mieście Hajnówka było zarejestrowanych 70 związków/stowarzyszeń/fundacji/kół.**

Współpracę z organizacjami pozarządowymi regulują programy współpracy miasta z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Podejmowane przez samorząd działania wynikające z programu współpracy miały na celu m.in. wzrost efektywności wykorzystania środków publicznych na realizację zadań w sferze pożytku publicznego, uzupełnienie działań w zakresie wykraczającym poza zadania realizowane poprzez struktury samorządowe, rozwiązywanie ważnych problemów społecznych w szczególności poprzez skuteczne wykonywanie zadań własnych we współpracy z organizacjami. Poprzez wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ważnych celów społecznych samorząd miasta wzmacniał budowanie społeczeństwa obywatelskiego. Każde przedsięwzięcie skierowane na rozwiązywanie konkretnego problemu społecznego lub integrację mieszkańców mogło zostać współfinansowane przez tryb konkursowy lub jako lokalna inicjatywa.

W roku 2021 budżet na realizację dotacji dla przez wyniósł 547 312 zł, które wydatkowano między innymi na:

- wspieranie inicjatyw kulturalnych mniejszości narodowych i etnicznych,
- promowanie trzeźwego stylu życia wśród mieszkańców Hajnówki oraz prowadzenie działań ukierunkowanych na zapobieganie i zmniejszanie szkód związanych z alkoholem,
- organizacje czasu wolnego dzieci, seniorów,
- rewitalizację,
- edukację ekologiczną,
- popularyzację i prezentację wartości duchowych oraz promocja walorów artystycznych i innych.

W ramach współpracy o charakterze pozafinansowym samorząd podejmował działania aktywizujące hajnowskie organizacje pozarządowe, za pośrednictwem strony internetowej oraz poczty elektronicznej prowadzono działalność informacyjną ukierunkowaną na zachęcanie organizacji do pozyskiwania środków finansowych z zewnętrznych źródeł. Zamieszczano informacje o konkursach ogłaszanych przez inne instytucje, których potencjalnymi beneficjentami mogły być hajnowskie organizacje pozarządowe. Tego rodzaju informacje były także udzielane telefonicznie oraz ustnie, w trakcie spotkań z zainteresowanymi podmiotami. Udostępniano witrynę internetową do publikacji

informacji promujących działania organizacji. W celu podniesienia kompetencji członków organizacji pozarządowych we współpracy z Ośrodkiem Wspierania Organizacji Pozarządowych w Białymstoku zorganizowano dwa szkolenia dotyczące wypełniania i składania ofert na realizację zadań publicznych.

Niektóre wydarzenia miejskie organizowane były we współpracy z jednostkami organizacyjnymi gminy np. Hajnowskim Domem Kultury, Miejską Biblioteką Publiczną, Ośrodkiem Sportu i Rekreacji, Parkiem Wodnym w Hajnówce, szkołami, przedszkolami.

16 podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego w roku 2021 użytkowały na preferencyjnych warunkach lokale będące własnością Gminy Miejskiej Hajnówka, w tym zarządzane przez Zakład Gospodarki Mieszkaniowej.

Miasto Hajnówka jest członkiem Stowarzyszenia Samorządów Euroregionu Puszcza Białowieska, którego celem jest:

- 1) aktywizacja gospodarcza regionu i poprawy poziomu życia mieszkańców,
- 2) ochrona środowiska i racjonalne wykorzystanie zasobów naturalnych,
- 3) rozwój rolnictwa ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw ekologicznych i produkcji zdrowej żywności,
- 4) budowa zintegrowanego systemu zagospodarowania turystycznego regionu oraz rozwój usług turystycznych i agroturystycznych,
- 5) promocja regionu oraz zachowanie wartości przyrodniczych i kulturowych regionu,
- 6) rozwijanie wszechstronnej, wzajemnej korzystnej współpracy transgranicznej z sąsiednimi rejonami republiki Białoruś w ramach Euroregionu Puszcza Białowieska,
- 7) pozyskiwanie środków finansowych wspomagających realizację statutowych celów.

Hajnówka jest również członkiem **stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Puszcza Białowieska”**, którego celami działania są:

- 1) wspieranie działań na rzecz realizacji LSR dla obszaru gmin wchodzących w skład LGD „PB”,
- 2) promocja obszarów położonych w gminach wchodzących w skład LGD „PB”,
- 3) mobilizowanie ludności do aktywnego udziału w procesie rozwoju obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich położonych w gminach wchodzących w skład LGD „PB”,
- 4) upowszechnianie i wymiana informacji o inicjatywach związanych z aktywizacją ludności na obszarach wiejskich, wiejsko-miejskich i miejskich,
- 5) działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, miejsko-wiejskich i miejskich z uwzględnieniem ochrony środowiska przyrodniczego, krajobrazu i zasobów historyczno- kulturowych,
- 6) działanie na rzecz rozwoju turystyki,
- 7) popularyzacja i rozwój produkcji wyrobów regionalnych.

II. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Strategia pozwala zaplanować rozwój społeczny, przygotować działania zgodnie z wcześniej wypracowaną wizją. Przygotowane wnioski, prognozy i potrzeby, zgłoszone przez instytucje oraz wypracowane podczas pracy Zespołu ds. Opracowania Strategii poddano analizie.

W ten sposób opracowano cztery najważniejsze obszary potrzeb, których kierunki powinny stać się przedmiotem działań samorządu oraz całej społeczności miejskiej do 2033 roku.

I OBSZAR

Wszechstronny rozwój- mieszkańcy z dostępem do usług, polityka prorodzinna

II OBSZAR

Wsparcie i bezpieczeństwo – rodzina w kryzysie, grupy najsłabsze, osoby wymagające pomocy

III OBSZAR

Aktywność senioralna, polityka senioralna- rozwój usług

IV OBSZAR

Zintegrowana społeczność - gospodarka, infrastruktura i zasoby społeczne

1. WIZJA, CELE STRATEGICZNE I KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ

Wizja rozwoju jest określeniem takiego obrazu miasta, jaki chcieliby osiągnąć jej mieszkańcy do roku 2033. W trakcie prac nad strategią została zdefiniowana jako pozytywne wyobrażenie przyszłości.

WIZJA :

Hajnówka miastem wielokulturowym i zintegrowanym, zapewniającym wszechstronny rozwój, aktywność, wsparcie i bezpieczeństwo swoim mieszkańcom.

Wytyczona wizja i wynikające z niej cele będą realizowane przy wykorzystaniu istniejących instytucji, organizacji i innych podmiotów działających w sferze społecznej, integracji oraz innych podmiotów sektorowych (zdrowia, kultury, rynku pracy, bezpieczeństwa, edukacji).

Zintegrowanie lokalnego środowiska zagwarantuje pomoc i wsparcie osobom znajdującym się w trudnej sytuacji socjalno-bytowej oraz umożliwi ludziom życie w poczuciu poszanowania godności każdej osoby, eliminowanie dysfunkcji oraz równy dostęp do zasobów podstawowych usług.

Z zebranych oczekiwań, w kontekście wizji, do działań w obszarach rozwiązywania problemów społecznych, sformułowano cztery cele strategii.

CEL I : ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE

CEL II: PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN

CEL III: AKTYWNI SENIORZY

CEL IV: ROZWINIĘTA I ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA

ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE

CEL I : ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE**Proponowane kierunki działania celu I:**

1. Monitorowanie potrzeb w zakresie usług społecznych i potencjału usługowego na terenie miasta, w tym wypracowanie i skoordynowanie list usług na rzecz określonych grup (dzieci, młodzież, rodziny, osoby starsze). Tworzenie koszyków usług społecznych.
2. Zwiększenie liczby kadry specjalistycznej w placówkach edukacyjnych (diagnozy, zajęciach wyrównawcze, terapie, programy celowe) oraz kadry instruktorskiej w placówkach kultury.
3. Stałe prowadzenie doskonalenia kadr w zakresie kompetencji kluczowych.
4. Utrzymanie i rozwój usług, w tym zajęć pozalekcyjnych, programów celowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez placówki edukacyjne, kulturalne i sportowe.
5. Podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych dotyczących metod skutecznego radzenia sobie ze stresem, z zakresu cyber zagrożeń, bezpieczeństwa w miejscach publicznych i miejscu zamieszkania.
6. Podniesienie świadomości społecznej w zakresie zagrożeń pożarowych.
7. Wdrożenie programów probacji alternatywnej i środowiskowej dla młodzieży, jak np. wychowawca podwórkowy przy współpracy społeczności osiedlowych.
8. Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców miasta.
9. Utrzymanie dostępu do usług podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej.
10. Rozwój usług chirurgii bariatrycznej.
11. Pozyskanie środków i zwiększenie nakładu na usługi i badania profilaktyczne (cytologia, mammografia, choroby odkleszczowe), laboratoryjne, rehabilitację, m.in. pocovidową.
12. Kontynuowanie programów na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji lokalnego rynku pracy.
13. Pozyskanie specjalistów i rozwój usług o podejściu coachingowym i trenerskim.
14. Edukacja cyfrowa społeczności; minimalizowanie wykluczenia informatycznego mieszkańców.
15. Współpraca partnerska służb publicznych, instytucji pozarządowych i prywatnych w obszarze rozwiązań rynkowych, pozyskiwanie inwestorów.

CEL II: PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN**Proponowane kierunki działania celu II:**

1. Stałe monitorowanie potrzeb mieszkańców w obszarze społecznym (OZPS).
2. Skoordynowanie udzielanego wsparcia rodzinom z osobami z niepełnosprawnościami (mianowanie koordynatora usług społecznych i zdrowotnych).
3. Rozwój usług na rzecz dzieci i rodzin w kryzysach lub z trudnościami, w tym:
 - a) monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej,
 - b) realizacja asystentury rodzinnej, pogłębionej pracy socjalnej,
 - c) prowadzenie poradnictwa i programów celowych, wsparcia diagnostycznego i specjalistycznego,
 - d) wprowadzenie dodatkowego wsparcia dla dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności,
 - e) wdrożenie programów celowych sprzyjających deinstytucjonalizacji pieczy w mieście.
4. Kontynuowanie działalności Świetlicy Socjoterapeutycznej, Dziennego Domu Pomocy, mieszkania chronionego, Punktu Konsultacyjnego.
5. Poszerzenie integracyjnego systemu edukacji:
 - a) zatrudnianie kadry do pracy w oświatowych placówkach integracyjnych,
 - b) ułatwianie dostępu uczniom niepełnosprawnym do sprzętu rehabilitacyjnego,
 - c) prowadzenie działań profilaktycznych i rehabilitacyjnych,
 - d) edukowanie rodziców.
6. Wspieranie osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin w integracji w środowisku lokalnym.
7. Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych, form wsparcia dziennego i czasowego, mieszkań wspomaganych, treningowych i innych.
8. Projektowanie usług społecznych kierowanych do osób przewlekłe chorych, wymagających długoterminowego wsparcia. Zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, przewlekłe chorym, samotnym oraz zwiększenie dostępności do opieki długoterminowej i paliatywnej.
9. Współpraca z Centrum Zdrowia Psychicznego SPZOZ w ramach usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Realizacja specjalistycznych programów adresowanych do osób z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym.
10. Realizacja programów, projektów i usług adresowanych do osób i rodzin dotkniętych ubóstwem i innych grup potrzebujących wsparcia.
11. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.
12. Realizacja Programu Wspierania Rodziny.
13. Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym.

CEL III: AKTYWNI SENIORZY**Proponowane kierunki działania celu III:**

1. Diagnoza potrzeb lokalnych w zakresie zasobów infrastruktury i usług oraz projektowanie adekwatnych usług społecznych na rzecz seniorów.
2. Kontynuacja likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych:
 - umożliwienie pokonywania różnych poziomów w miejscach gdzie występują różnice wysokości,
 - stosowanie różnych sposobów orientacji ułatwiających poruszanie się,
 - świadczenie usług przewozowych samochodem specjalnie przystosowanym.
3. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie likwidacji barier architektonicznych, w szczególności w obiektach użyteczności publicznej.
4. Rozpowszechnianie idei wolontariatu wśród społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem opieki nad osobami starszymi, samotnymi i niepełnosprawnymi.
5. Ustanowienia instytucji KOORDYNATORA usług społecznych i zdrowotnych, celem właściwego i pełnego zrealizowania potrzeb osób wymagających wsparcia.
6. Rozwój usług społecznych świadczonych w formie usług środowiskowych ze szczególnym uwzględnieniem wystandaryzowanych usług opiekuńczych, ośrodków wsparcia dziennego, rodzin opiekuńczych, gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy.
7. Tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich, grup wsparcia, prowadzenie telefonu zaufania.
8. Edukacja społeczności senioralnej, organizowanie spotkań i wydarzeń edukacyjnych.
9. Przygotowanie i upowszechnianie informatorów, stron WWW i innych nośników informacji o formach wsparcia osób zależnych i ich prawach.
10. Wspieranie działalności Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
11. Współpraca z instytucjami, organizacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, które prowadzą akcje na rzecz seniorów.
12. Rozwój pracy socjalnej na rzecz seniorów i organizacji środowiska lokalnego.
13. Wspieranie działalności organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na rzecz seniorów.

CEL IV: ROZWINIĘTA I ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA**ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE W MIEŚCIE****Proponowane kierunki działania celu IV:**

1. Kontynuowanie działań infrastrukturalnych i programów, projektów społecznych w odpowiedzi na wyzwania i potrzeby demograficzne.
2. Podejmowanie przedsięwzięć sprzyjających poprawie warunków życia mieszkańców, w tym związanych z rozbudową i modernizacją infrastruktury społecznej i medycznej, rehabilitacyjnej.
3. Wsparcie placówek edukacyjnych w rozwoju infrastruktury, w tym doposażeniu sal w pomoce dydaktyczne, rozwój pomieszczeń specjalistycznych przy wykorzystaniu procesu Programu Rewitalizacji, rozbudowa sal lekcyjnych (SP 3), wymiana podłóg, modernizacja łazienek uczniowskich, utworzenie boiska wielofunkcyjnego (SP 4), malowanie korytarzy i klatki schodowej przedszkola, wykonanie bezpiecznego podłoża na placu zabaw, modernizacja placu zabaw, zakup nowych pomocy dydaktycznych i sprzętów do zajęć gimnastycznych; dostosowanie obszaru szkoły dla osób z niepełnosprawnościami (podjazdy, winda), odbudowa boiska, placu, parkingu, magazynu itp. (SP nr 2).
4. Zabezpieczenie potrzeb adaptacji pomieszczeń dla wszystkich mieszkańców w Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr. T. Rakowieckiego (windy lub podnośnika uniemożliwiającego osobom z dysfunkcjami narządu ruchu dotarcie do pomieszczeń na piętrze budynku, wydzielenie Czytelni dla Dzieci).
5. Doinwestowanie kultury w obszarze IT (sprzęt komputerowy, profesjonalne skanery do digitalizacji materiałów bibliotecznych, drukarki, stworzenia strefy do samodzielnego korzystania przez użytkowników).
6. Rozwój miejsc do aktywnego wypoczynku mieszkańców.
7. Rozwój usług aktywności społecznej; wsparcie organizacji pozarządowych, grup nieformalnych i kół w zakresie działalności i inicjatyw lokalnych.
8. Zwiększenie skuteczności działań Policji poprzez wdrożenie nowych rozwiązań technologicznych, doposażenie w nowy sprzęt.
9. Utrzymanie sprawności funkcjonowania straży pożarnej poprzez inwestycję w infrastrukturę KPPSP, w tym,; rozbudowa i przebudowa Komendy Powiatowej PSP wraz z placem wewnętrznym wymiana uszkodzonych hydrantów nadziemnych zlokalizowanych w różnych częściach miasta.
10. Wzmocnienie potencjału wsparcia rodzin, osób w kryzysach poprzez zapewnienie przejściowej bazy noclegowej (dla osób bezdomnych) bądź ośrodka interwencji kryzysowej.
11. Przygotowanie rozwiązania miejskiego na prognozowaną wymianę kadry w szkołach w związku z nabyciem uprawnień emerytalnych przez 30% nauczycieli.
12. Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie miasta.

13. Budowanie partnerstw i programów na rzecz rozwiązywania problemów społecznych w mieście.
14. Rozwój podmiotów ekonomii społecznej, usług ekonomii społecznej i promocja rozwiązań ekonomii na terenie gminy.
15. Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie rocznych programów współpracy.

Po analizie wskazanych kierunków wybrano najważniejsze do realizacji na lata 2022-2025. Zostały wskazane w poniższym harmonogramie.

2. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII - HARMONOGRAM NA LATA 2022-2025

CEL I ROZWINIĘTE I DOSTĘPNE USŁUGI SPOŁECZNE				
Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
2	Zwiększenie liczby kadry specjalistycznej w placówkach edukacyjnych (diagnozy, zajęciach wyrównawcze, terapie, programy celowe) oraz kadry instruktorskiej w placówkach kultury.	Liczba kadry specjalistycznej w mieście , wzrost do 2025	Urząd Miasta, instytucje kultury, sportu, placówki edukacyjne, ochrony zdrowia, PUP, organizacje pozarządowe	Środki własne miasta, powiatu i województwa, MKiDN, MZ, MRiPS, środki zewnętrzne, LGD, inne pozyskane przez podmioty
4	Utrzymanie i rozwój usług, w tym zajęć pozalekcyjnych, programów celowych dla dzieci i młodzieży prowadzonych przez placówki edukacyjne, kulturalne i sportowe.	Liczba usług i programów- w roku		
8.	Rozwój ruchu artystycznego, tworzenie atrakcyjnych i nowych form zajęć spędzania czasu wolnego, edukacji dietetycznej, sportu, jako profilaktyki dla mieszkańców miasta.	Liczba nowych form spędzania czasu, wzrost do 2025		
11.	Pozyskanie środków i zwiększenie nakładu na usługi i badania profilaktyczne (cytologia, mammografia, choroby odkleszczowe), laboratoryjne, rehabilitację, m.in. po COVID-19.	Wzrost wydatków na usługi i badania – w roku		
15.	Współpraca partnerska służb publicznych, instytucji pozarządowych i prywatnych w obszarze rozwiązań rynkowych, pozyskiwanie inwestorów.	Liczba partnerskich projektów w roku		

CEL II : PROFESJONALNE WSPARCIE OSÓB I RODZIN

Nr.	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
3	Rozwój usług na rzecz dzieci i rodzin w kryzysach lub z trudnościami, w tym: a) monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, b) realizacja asystentury rodzinnej, pracy socjalnej, c) prowadzenie poradnictwa i programów celowych, wsparcia diagnostycznego i specjalistycznego, d) wprowadzenie dodatkowego wsparcia dla dzieci z orzeczeniami o niepełnosprawności, e) wdrożenie programów celowych sprzyjających deinstytucjonalizacji pieczy w mieście.	Liczba rodzin i dzieci objętych wsparciem – rokrocznie Liczba nowych programów celowych w roku	Urząd Miasta, MOPS, PCPR, placówki edukacyjne, kultury, MKRPA, LZI policja, placówki ochrony zdrowia, instytucje ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe	Środki własne miasta, powiatu i województwa, MRIPS, MS, MZ, NFZ, środki zewnętrzne, inne pozyskane przez podmioty
7.	Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych, form wsparcia dziennego i czasowego, mieszkań wspomaganych, treningowych i innych.	Liczba usług, wzrost do 2025		
8.	Projektowanie usług społecznych kierowanych do osób przewlekle chorych, wymagających długoterminowego wsparcia. Zwiększenie kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc w domu pacjentom leżącym, przewlekle chorym, samotnym oraz zwiększenie dostępności do opieki długoterminowej i paliatywnej.	Liczba kadry medycznej i społecznej świadczącej pomoc – rokrocznie		

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

11,	Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy.	Zgodnie ze wskaźnikami w Programach		
12.	Realizacja Programu Wspierania Rodziny.			
13.	Realizacja Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii oraz uzależnieniom behawioralnym.			
CEL III: AKTYWNI SENIORZY				
Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
2	Kontynuacja likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych: - umożliwienie pokonywania różnych poziomów w miejscach gdzie występują różnice wysokości, - stosowanie różnych sposobów orientacji ułatwiających poruszanie się, - świadczenie usług przewozowych samochodem specjalnie przystosowanym.	Liczba wdrożonych rozwiązań, nowe do 2025	Urząd Miasta, MOPS, PCPR, placówki kultury, policja, placówki ochrony zdrowia, instytucje ekonomii społecznej, PFRON, organizacje pozarządowe	Środki własne miasta, powiatu i województwa, MRIPS, MZ, NFZ, środki zewnętrzne, inne pozyskane przez podmioty
4.	Rozpowszechnianie idei wolontariatu wśród społeczności lokalnej, ze szczególnym uwzględnieniem opieki nad osobami starszymi, samotnymi i niepełnosprawnymi.	Funkcjonowanie wolontariatu w 2023		
6.	Rozwój usług społecznych świadczonych w formie usług środowiskowych ze szczególnym uwzględnieniem wystandaryzowanych usług opiekuńczych, ośrodków wsparcia dziennego, rodzin opiekuńczych, gospodarstw opiekuńczych, rodzinnych domów pomocy.	Liczba usług – rokrocznie		

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY MIEJSKIEJ HAJNÓWKA DO 2033 ROKU

CEL IV: ROZWINIĘTA I ZAGOSPODAROWANA INFRASTRUKTURA

ORAZ ZASOBY SPOŁECZNE W MIEŚCIE

Nr	PROPONOWANE KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI REALIZACJI	REALIZATORZY	RAMY FINANSOWE
3.	Wsparcie placówek edukacyjnych w rozwoju infrastruktury, w tym doposażeniu sal w pomoce dydaktyczne, rozwój pomieszczeń specjalistycznych przy wykorzystaniu procesu Programu Rewitalizacji, rozbudowa sal lekcyjnych (SP 3), wymiana podłóg, modernizacja łazienek uczniowskich, utworzenie boiska wielofunkcyjnego (SP 4), malowanie korytarzy i klatki schodowej przedszkola, wykonanie bezpiecznego podłoża na placu zabaw, modernizacja placu zabaw, zakup nowych pomocy dydaktycznych i sprzętów do zajęć gimnastycznych; dostosowanie obszaru szkoły dla osób z niepełnosprawnościami (podjazdy, winda), odbudowa boiska, placu, parkingu, magazynu itp. (SP nr 2).	Zgodnie z potrzebami placówek, zrealizowane do 2025	Urząd Miasta, MOPS, PCPR, placówki kultury, edukacyjne, policja, instytucje ochrony zdrowia, organizacje pozarządowe	Środki własne miasta, powiatu i województwa, MRIPS, MS, MZ, NFZ, LGD, środki zewnętrzne inne pozyskane przez podmioty
10.	Wzmocnienie potencjału wsparcia rodzin, osób w kryzysach poprzez zapewnienie przejściowej bazy noclegowej (dla osób bezdomnych) bądź ośrodka interwencji kryzysowej.	Funkcjonująca baza noclegowa w 2025		
12.	Pozyskiwanie funduszy zewnętrznych do współpracy i rozwoju infrastruktury społecznej na terenie miasta.	Liczba projektów w roku		
15.	Realizacja współpracy z organizacjami pozarządowymi poprzez opracowanie i wdrażanie rocznych programów współpracy.	Wg wskaźników w Programach		

Realizacja strategii może odbywać się równocześnie przy wykorzystywaniu i budowaniu nowych programów celowych, projektów lokalnych w obszarach zdefiniowanych w dokumencie.

3.ZARZĄDZANIE I MONITOROWANIE STRATEGII

Zarządzanie i monitoring zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian. Elementami skutecznego zarządzania będą przede wszystkim:

- a) **Burmistrz Miasta Hajnówka** - odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz wsparcie koordynatora przy realizacji,
- b) **Rada Miasta** - pełniący bieżący nadzór nad realizacją,
- c) **Koordinator wdrażania Strategii - MOPS w Hajnówce**, który:
 - gromadzi dokumentację związaną ze strategią,
 - prowadzi monitoring,
 - organizuje współpracę **Zespołu ds. Opracowania Strategii**,
 - przedkłada informacje z realizacji Strategii wraz z rocznym sprawozdaniem z działalności MOPS,
 - dokonuje ewentualnych korekt/aktualizacji harmonogramu minimum raz na cztery lata.

Podmioty realizujące kierunki działania strategicznego i projekty powinny sprawować opiekę nad tym, aby zapisy strategii były uwzględniane w innych dokumentach programowych.

SYSTEM AKTUALIZACJI:

Część programowa: cele, kierunki działań, harmonogram będzie poddawana przeglądowi i aktualizacji raz na cztery lata. Po ewentualnym wprowadzeniu zmian przez Zespół ds. Opracowania Strategii, Koordynator przedstawi dokument do aktualizacji komisji i podczas Sesji Rady Miasta. Będzie też zobowiązany dostarczyć wszystkim zainteresowanym stronom informację o dokonanej aktualizacji.

Niniejszy dokument, po konsultacjach i uchwaleniu przez Radę Miasta zostanie opublikowany na stronie internetowej, a ponadto przekazany uczestnikom procesu planowania oraz wszystkim jednostkom i instytucjom, które zostaną zobowiązane do realizacji strategii.

PROGRAMY I PROJEKTY

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych

z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu ze środków:

- a) własnych zasobów samorządu ,
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne,
- d) w partnerstwach sektorowych.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej Strategii. Projekty i programy realizowane w ramach Strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań.

MONITORING

Bazą informacji statystycznej, zbieranej na potrzeby wskaźników monitorowania będą roczne dane Oceny Zasobów Pomocy Społecznej. Poza tym bazę tę będą stanowiły informacje i dane otrzymane od instytucji i grup środowiskowych, Zespołu ds. Opracowania Strategii, dotyczące realizacji harmonogramu.

Informacja z monitoringu Strategii będzie przedstawiana podczas sesji Rady Miasta przez Koordynatora w ramach sprawozdań rocznych MOPS oraz w ramach informacji w Raporcie o stanie Gminy sporządzanego co roku przez Burmistrza. Odnosić się będzie do celów, kierunków działania i harmonogramu Strategii.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Miejskiej Hajnówka do 2033 roku ma charakter otwarty i elastyczny. Oznacza to, że poszczególne jej elementy w trakcie realizacji mogą być modyfikowane, zmienione i dostosowane do sytuacji społecznej w mieście.

ZAKOŃCZENIE

Podczas wdrażania celów i kierunków Strategii ważne będzie zastosowanie przez jej realizatorów ośmiu zasad budowania społeczności lokalnej:

1. Zasady samopomocy – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi, zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. Zasady przezorności – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
3. Zasady solidarności społecznej – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. Zasady pomocniczości – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od Państwa.
5. Zasady partycypacji – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, by poszczególni ludzie mieli możliwości pełnej realizacji swoich ról społecznych, zaś poszczególne grupy mogły zajmować równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. Zasady samorządności – stanowi realizację takich wartości, jak wolność, podmiotowość człowieka; realizowana jest poprzez taką organizację życia społecznego, by jednostki i grupy miały zagwarantowane prawo do aktywnego udziału w istniejących już instytucjach społecznych i tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. Zasady dobra wspólnego – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. Zasady wielosektorowości – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.